

Andy Clarno

Εισαγωγή του βιβλίου NEOLIBERAL APARTHEID (2017)

Φυλετικός καπιταλισμός και εποικιστική αποικιοκρατία

Δύο από τους σημαντικότερους κοινωνικούς μετασχηματισμούς στα τέλη του εικοστού αιώνα ξεκίνησαν με διαφορά μόλις λίγων μηνών. Τον Σεπτέμβριο του 1993, ο Γιτζάκ Ράμπιν και ο Γιάσερ Αραφάτ έδωσαν τα χέρια στον κήπο του Λευκού Οίκου, παρουσιάζοντας για πρώτη φορά την «ειρηνευτική διαδικασία του Όσλο» μεταξύ του Ισραήλ και της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ). Τον επόμενο Απρίλιο, ο Νέλσον Μαντέλα ψήφισε -μαζί με εκατομμύρια άλλους Μαύρους Νοτιοαφρικανούς- στις πρώτες δημοκρατικές εκλογές της μετα-απαρτχάιντ εποχής. Αυτές οι στιγμές ελπίδας παραμένουν ισχυρά σύμβολα των ταυτόχρονων μεταβατικών καθεστώτων που αναδιαμόρφωσαν τις κοινωνικές σχέσεις στην Παλαιστίνη/Ισραήλ και τη Νότια Αφρική τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Τα μεταβατικά καθεστώτα είχαν αξιοσημείωτα διαφορετικές επιπτώσεις στην πολιτική ελευθερία των Παλαιστινίων και των μαύρων Νοτιοαφρικανών. Η διάλυση του κράτους του απαρτχάιντ απελευθέρωσε τους μαύρους Νοτιοαφρικανούς από την πολιτική κυριαρχία της λευκής μειονότητας. Το Νοτιοαφρικανικό κράτος εκδημοκρατίστηκε και αποφυλετικοποιήθηκε και οι μαύροι Νοτιοαφρικανοί απέκτησαν επίσημη νομική ισότητα. Αυτή η νίκη στον αγώνα ενάντια στη λευκή υπεροχή κατέστησε τη Νότια Αφρική φάρο ελπίδας για εκατομμύρια ανθρώπους. Οι Παλαιστίνιοι, από την άλλη πλευρά, δεν κέρδισαν ούτε την ελευθερία ούτε την ισότητα μέσω του σχηματισμού της Παλαιστινιακής Αρχής (ΠΑ). Το κράτος του Ισραήλ παραμένει ένα κράτος εποικιστικής αποικιοκρατίας, διατηρεί τον πλήρη κυριαρχικό έλεγχο σε ολόκληρη την επικράτεια της Παλαιστίνης/Ισραήλ, και συνεχίζει να αποικίζει παλαιστινιακή γη και να εκτοπίζει Παλαιστίνιους.

Ακαδημαϊκοί και ακτιβιστές στρέφονται όλο και περισσότερο στη Νότια Αφρική για να κατανοήσουν τις σημερινές συνθήκες στην Παλαιστίνη/Ισραήλ, για να διερευνήσουν στρατηγικές αντίστασης και για να συλλάβουν πιθανές μελλοντικές προοπτικές. Για πολλούς παρατηρητές, η Νότια Αφρική αντιπροσωπεύει την ηθική απόρριψη της εποικιστικής αποικιοκρατίας, τη λύση-μοντέλο του ενός ενιαίου κράτους, και ένα όραμα συμφιλίωσης και πολυφυλετικής δημοκρατίας που βασίζεται στην ιδέα ενός κοινού δεσμού μεταξύ των ανθρώπων. Επιπλέον, η παλαιστινιακή εκστρατεία Μποϊκοτάζ – Αποεπένδυση – Κυρώσεις (BDS) έχει σημειώσει τεράστια επιτυχία ακολουθώντας την τακτική του Νοτιοαφρικανικού κινήματος κατά του απαρτχάιντ. Όπως υποστηρίζει ο Ali Abunimah, «η ελπίδα που η Νότια Αφρική διατηρεί ζωντανή είναι ότι όταν οι Ισραηλινοί και οι Παλαιστίνιοι τελικά συμπεράνουν ότι ο διαχωρισμός είναι ανέφικτος, θα υπάρχει ένα παράδειγμα εναλλακτικής λύσης στη διαρκή σύγκρουση».

Καθώς οι Παλαιστίνιοι εμπνέονται από την απελευθέρωση της Νότιας Αφρικής, είναι παραγωγικό να εξετάσουμε όχι μόνο τα επιτεύγματα του απελευθερωτικού κινήματος αλλά και τα όρια του. Η μετα-απαρτχάιντ Νότια Αφρική παραμένει μια

χώρα που διακρίνεται από μεγάλες κοινωνικές ανισότητες, από τις μεγαλύτερες που μπορεί να βρει κανείς στον κόσμο. Μια μικρή μαύρη ελίτ και μια αναπτυσσόμενη μαύρη μεσαία τάξη έχουν αναδυθεί στο πλάι της παλιάς λευκής ελίτ, η οποία εξακολουθεί να ελέγχει το συντριπτικά μεγαλύτερο κομμάτι γης και πλούτου στη χώρα. Οι μαύροι φτωχοί έχουν υποβιβαστεί σε μια ζωή μόνιμης ανεργίας, στέγασης σε πρόχειρα καταλύματα και υψηλών ποσοστών HIV/AIDS στις παραγκουπόλεις της αστεακής περιφέρειας. Οι μεγαλοαστοί και μεσοαστοί Νοτιοαφρικανοί -λευκοί και μαύροι- περιβάλλουν τα σπίτια τους με τείχη από τούβλα και ηλεκτρικούς φράχτες, βάζουν πύλες γύρω από τις γειτονιές τους και προσλαμβάνουν ιδιωτικές εταιρείες ασφαλείας για προστασία. Ο φυλετικοποιημένος φόβος για τη «μαύρη εγκληματικότητα» έχει οδηγήσει τις ενώσεις κατοίκων και τις ιδιωτικές εταιρείες ασφαλείας στην ανάπτυξη εξελιγμένων στρατηγικών για τη ρύθμιση της παρουσίας των μαύρων φτωχών στις πλούσιες γειτονιές.

Εντυπωσιακά παρόμοιες κοινωνικοοικονομικές αλλαγές έχουν συμβεί στην Παλαιστίνη/Ισραήλ. Ενώ μια εβραϊκή ισραηλινή επιχειρηματική ελίτ συσσωρεύει τεράστιο πλούτο, η ισραηλινή εργατική τάξη αντιμετωπίζει περικοπές στην κοινωνική πρόνοια και επιθέσεις στα εργατικά συνδικάτα. Ταυτόχρονα, μια μικρή παλαιστινιακή ελίτ με στενούς δεσμούς με την ΠΑ έχει πλουτίσει, τη στιγμή που η συντριπτική πλειοψηφία των Παλαιστινίων έρχεται αντιμέτωπη με την ανεργία, την αρπαγή της γης και τη συνεχή καταστολή. Με περιορισμένη πρόσβαση στην ισραηλινή αγορά εργασίας, οι Παλαιστίνιοι από τη Δυτική Όχθη εξαρτώνται όλο και περισσότερο από θέσεις εργασίας μέσω της ΠΑ, από οικονομικές δραστηριότητες στη μαύρη ή απασχόληση χωρίς χαρτιά στο Ισραήλ και τους εποικισμούς.

Στο μεταξύ, το κράτος του Ισραήλ χτίζει μια σειρά από τείχη και φράχτες γύρω από την Ιερουσαλήμ και άλλες παλαιστινιακές κοινότητες στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας. Ένας φυλετικοποιημένος λόγος περί «Παλαιστινιακής/Αραβικής/Μουσουλμανικής τρομοκρατίας» έχει διαμορφώσει την ανάδυση ενός δικτύου συντονισμένων δυνάμεων ασφαλείας -που περιλαμβάνει το Ισραήλ, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ιορδανία και την Παλαιστινιακή Αρχή- που αστυνομεύουν τους Παλαιστίνιους στη Δυτική Όχθη.

Δεδομένων των διαφορετικών πολιτικών μεταβατικών καθεστώτων, πώς εξηγείται η ταυτόχρονη ανάπτυξη της ακραίας ανισότητας, της φυλετικοποιημένης φτώχειας και των προηγμένων στρατηγικών για την ασφάλεια των ισχυρών και την αστυνόμευση των φτωχών στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ τα τελευταία είκοσι χρόνια; Και τι μας διδάσκει αυτό για την περιθωριοποίηση και την ασφαλειοποίηση σε μια εποχή νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης; Στο *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ*, εξετάζω αυτά τα ερωτήματα μέσω μιας συγκριτικής ανάλυσης των ταυτόχρονων μεταβατικών καθεστώτων στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Τοποθετώντας αυτά τα μεταβατικά καθεστώτα σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο, το *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ* είναι η πρώτη συγκριτική μελέτη της μετα-απαρτχάιντ Νότιας Αφρικής και της

μετα-Όσλο Παλαιστίνης/Ισραήλ. Εξετάζει τα όρια του μετασχηματισμού στη Νότια Αφρική, δίνει έμφαση στην πολιτική οικονομία της Παλαιστίνης/Ισραήλ και υποστηρίζει ότι έχει αναδυθεί μια νέα μορφή «νεοφιλελεύθερου απαρτχάιντ» τόσο στη Νότια Αφρική όσο και στην Παλαιστίνη/Ισραήλ. Συνολικά, το *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ* εξετάζει πώς η μεταβαλλόμενη σχέση μεταξύ ρατσισμού, καπιταλισμού, αποικιοκρατίας και αυτοκρατορίας έχει δημιουργήσει ανισότητα και ανασφάλεια, περιθωριοποίηση και ασφαλειοποίηση στη Νότια Αφρική, την Παλαιστίνη/Ισραήλ και σε άλλα μέρη του κόσμου.

Νότια Αφρική και Παλαιστίνη/Ισραήλ

«Το Ισραήλ δεν είναι συνεπές σε αυτή τη νέα αντι-απαρτχάιντ στάση ... πήραν το Ισραήλ από τους Άραβες αφού οι Άραβες ζούσαν εκεί για χίλια χρόνια. Σε αυτό, συμφωνώ μαζί τους. Το Ισραήλ, όπως και η Νότια Αφρική, είναι ένα κράτος απαρτχάιντ».

Hendrik Verwoerd, πρωθυπουργός της Νότιας Αφρικής,
Rand Daily Mail, 1961

Εδώ και σχεδόν πενήντα χρόνια, ακαδημαϊκοί και ακτιβιστές έχουν κάνει συγκρίσεις μεταξύ Παλαιστίνης/Ισραήλ και Νότιας Αφρικής. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, Παλαιστίνιοι διανοούμενοι επισήμαναν τις ομοιότητες μεταξύ της στρατηγικής των Μπαντουστάν στη Νότια Αφρική και των ισραηλινών προτάσεων για παλαιστινιακή «αυτονομία» στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας. Τη δεκαετία του 1980 ισραηλινοί ακαδημαϊκοί που στέκονταν κριτικά απέναντι στο κράτος του Ισραήλ το χαρακτήρισαν «κράτος απαρτχάιντ» και αποκάλεσαν τη Γάζα «το Σοβέτο του κράτους του Ισραήλ».

Οι συγκρίσεις έγιναν όλο και πιο συχνές μετά το 1994. Οι οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων άρχισαν να καταγγέλλουν την «μπαντουστανοποίηση» της Δυτικής Όχθης και ο Έντουαρντ Σαϊντ επέστησε την προσοχή στον ρατσισμό και τον διαχωρισμό που εδραίωναν ένα «ισραηλινό σύστημα απαρτχάιντ». Το 2001, η σύγκριση απέκτησε παγκόσμια απήχηση στην Παγκόσμια Διάσκεψη κατά του Ρατσισμού (WCAR) στο Ντέρμπαν της Νότιας Αφρικής, όπου το Φόρουμ των ΜΚΟ δημοσίευσε μια αυστηρή δήλωση που χαρακτήριζε το Ισραήλ ως «κράτος απαρτχάιντ». Έκτοτε, ακαδημαϊκοί, ακτιβιστές, ακόμη κι ένας πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ έχουν κάνει συγκρίσεις μεταξύ της Νότιας Αφρικής και της Παλαιστίνης/Ισραήλ σε μια προσπάθεια να κατανοήσουν και να αμφισβητήσουν το ισραηλινό απαρτχάιντ.

Όλες οι πρόσφατες συγκρίσεις επικεντρώνονται στη Νότια Αφρική *πριν* από το 1994 και στην Παλαιστίνη/Ισραήλ *μετά* το 1994. Συνολικά, καταδεικνύουν ότι το καθεστώς της πολιτικής κυριαρχίας στην Παλαιστίνη/Ισραήλ σήμερα είναι μια επικαιροποιημένη -και δυνητικά πιο ακραία- μορφή απαρτχάιντ. Πρόσφατες μελέτες υπογραμμίζουν την ύπαρξη ενός δυαδικού νομικού συστήματος στα κατεχόμενα εδάφη, με τους Ισραηλινούς εποίκους να υπόκεινται στο ισραηλινό αστικό δίκαιο και τους Παλαιστίνιους να υπόκεινται στην ισραηλινή στρατιωτική κυριαρχία.

Καταγράφουν τις επίσημες νομικές διακρίσεις εις βάρος των Παλαιστινίων που έγιναν πολίτες του Ισραήλ μετά το 1948. Εντοπίζουν ομοιότητες μεταξύ των νοτιοαφρικανικών “pass laws” [νόμων κατά της ελεύθερης μετακίνησης των μαύρων εντός της Νότιας Αφρικής] και του καθεστώτος αδειών που χρησιμοποιεί το κράτος του Ισραήλ για να ταξινομεί, να καταγράφει και να ελέγχει τη μετακίνηση των Παλαιστινίων από τα κατεχόμενα εδάφη. Εξηγούν τους παραλληλισμούς μεταξύ των κατακερματισμένων παλαιστινιακών περιφράξεων στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας και τα Μπαντουστάν την εποχή του apartheid στη Νότια Αφρική. Υποστηρίζουν ότι ένα παλαιστινιακό κράτος που θα αποτελείται από αυτές τις απομονωμένες περιφράξεις θα ήταν και παράνομο και μη βιώσιμο. Και αποδεικνύουν ότι η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ για την Καταστολή και Τιμωρία του Εγκλήματος του Apartheid ισχύει και για τις ισραηλινές πρακτικές στην Παλαιστίνη/Ισραήλ σήμερα.

Με βάση αυτές τις διεισδυτικές και παραγωγικές μελέτες, το *Νεοφιλελεύθερο Apartheid* επεκτείνει τη σύγκριση με δύο τρόπους. Πρώτον, ενώ οι περισσότερες έρευνες για την Παλαιστίνη/Ισραήλ επικεντρώνονται στην πολιτική δυναμική της κρατικής βίας, η έρευνά μου αναλύει την πολιτική οικονομία της εποικιοκρατικής αποικιοκρατίας και του φυλετικού καπιταλισμού. Με τον τρόπο αυτό, συνδέεται με τις καθιερωμένες παραδόσεις του επιστημονικού έργου για την Νότια Αφρική και αποτελεί συμβολή στο αναδυόμενο σώμα κριτικού πολιτικο-οικονομικού ακαδημαϊκού έργου για την Παλαιστίνη/Ισραήλ. Διερευνώντας τις συνδέσεις μεταξύ του καπιταλισμού και της αποικιοκρατίας στρέφει την προσοχή στον ρόλο της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης ως κομμάτι της διαδικασίας του Όσλο. Έτσι, όχι μόνο επεκτείνει την ανάλυση της ισραηλινής κυριαρχίας, αλλά επίσης βοηθά στην τοποθέτηση της Παλαιστίνης/Ισραήλ εντός του παγκόσμιου πλαισίου και τονίζει τις συνδέσεις μεταξύ των αγώνων.

Δεύτερον, η παρούσα μελέτη επικαιροποιεί τη σύγκριση αναλύοντας τη Νότια Αφρική μετά το 1994. Ενώ πολλοί ακαδημαϊκοί και ακτιβιστές αναγνωρίζουν τα όρια της απελευθέρωσης στη Νότια Αφρική, οι συγκριτικές μελέτες δεν έχουν ακόμη αναλύσει αυτά τα όρια ή δεν έχουν εξετάσει τις επιπτώσεις τους στην Παλαιστίνη/Ισραήλ. Αφήνοντας στην άκρη τη μετα-apartheid εποχή, οι υπάρχουσες συγκριτικές μελέτες συχνά ενισχύουν τον μύθο της «νέας Νότιας Αφρικής» και την υπόθεση ότι η αποφυλετικοποίηση του κράτους ισοδυναμεί με την αποαποικιοποίηση. Σε αυτό το βιβλίο, αμφισβητώ αυτή την υπόθεση μέσα από μια μελέτη της περιθωριοποίησης και της ασφαλειοποίησης στη μετα-apartheid Νότια Αφρική.

Μέσα από μια πολιτικο-οικονομική ανάλυση των ταυτόχρονων μεταβατικών καθεστώτων των τελευταίων είκοσι ετών, το *Νεοφιλελεύθερο Apartheid* περιγράφει τις αποκλίνουσες τροχιές του κρατικού μετασχηματισμού και τις συγκλίνουσες διαδικασίες κοινωνικής και οικονομικής αναδιάρθρωσης στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ. Με τον τρόπο αυτό, τοποθετεί την Παλαιστίνη/Ισραήλ και τη Νότια Αφρική στο μεταβαλλόμενο μεταψυχροπολεμικό παγκόσμιο

ιστορικό πλαίσιο - μέσα στο οποίο συνυπάρχουν η αμφισβήτηση της ηγεμονίας του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, η αυτοκρατορία των Ηνωμένων Πολιτειών, ο παγκόσμιος «πόλεμος κατά της τρομοκρατίας» και η αναζωπύρωση των κοινωνικών κινημάτων ενάντια στον καπιταλισμό, τον ρατσισμό, τον πόλεμο και την αυτοκρατορία.

Εποικιστική αποικιοκρατία και φυλετικός καπιταλισμός

Δύο πεδία κριτικού διεπιστημονικού ακαδημαϊκού έργου παρέχουν τα θεμέλια για την ανάλυσή μου των μεταβατικών καθεστώτων στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ: η εποικιστική αποικιοκρατία και ο φυλετικός καπιταλισμός. Η εποικιστική αποικιοκρατία παρέχει ένα σημαντικό πλαίσιο ανάλυσης λόγω της εστίασής της στη γη, τη φυλή και το κράτος, καθώς και των ερωτημάτων που θέτει σχετικά με την «αποαποικιοποίηση». Η εξέταση του φυλετικού καπιταλισμού είναι απαραίτητη επειδή εστιάζει στην ανάλυση της σύνδεσης μεταξύ ρατσισμού, καπιταλισμού, αποικιοκρατίας και αυτοκρατορίας, των μεταβαλλόμενων αρθρώσεων μεταξύ φυλής και τάξης και των επιπτώσεων της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης.

A. Εποικιστική αποικιοκρατία

Η εποικιστική αποικιοκρατία είναι μια μορφή αποικιοκρατίας που χαρακτηρίζεται από συνεχείς προσπάθειες εκτοπισμού των ντόπιων πληθυσμών και την απαλλοτρίωση της γης τους προκειμένου να εγκατασταθεί ή να επεκταθεί μια κοινωνία στην οποία κυριαρχούν οι έποικοι. Συχνές στις δεκαετίες του 1960 και 1970 αλλά σπάνιες στις δεκαετίες του 1980 και 1990, οι μελέτες της εποικιστικής αποικιοκρατίας επανεμφανίστηκαν τα τελευταία χρόνια, ιδίως στους τομείς των Σπουδών Γηγενών Πληθυσμών και των Παλαιστινιακών Σπουδών.

Στον πυρήνα των σχεδίων της εποικιστικής αποικιοκρατίας βρίσκονται η *γη*, η *φυλή* και το *κράτος*. Η αποικιοκρατία, με αυτή την έννοια, αναφέρεται στη διαδικασία εγκαθίδρυσης ελέγχου της γης μέσω του εκτοπισμού, της απαλλοτρίωσης και του εποικισμού.

Η εποικιστική αποικιοκρατία λειτουργεί μέσω φυλετικών σχεδίων που απαξιώνουν και απανθρωποποιούν τους «ιθαγενείς» πληθυσμούς, παρέχουν «ηθικά» ή «νομικά» επιχειρήματα για τη λεηλασία και συμβάλλουν στη διαμόρφωση φυλετικοποιημένων δομών εποικιστικής κυριαρχίας. Μεταξύ των πιο σημαντικών από αυτές τις δομές είναι το εποικιστικό κράτος, το οποίο αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο για λεηλασία, εκμετάλλευση και κυριαρχία.

Σε έργα του που συνέβαλαν στην αναβίωση των μελετών της εποικιστικής αποικιοκρατίας, ο Patrick Wolfe εξηγεί ότι τα σχέδια της εποικιστικής αποικιοκρατίας δίνουν προτεραιότητα στην «εξάλειψη των ιθαγενών» προκειμένου να οικοδομηθεί μια κοινωνία εποίκων στην απαλλοτριωμένη γη. Ο Lorenzo Veracini προσθέτει ότι η εποικιστική αποικιοκρατία διαφέρει από άλλες μορφές αποικιοκρατίας επειδή προϋποθέτει την εξάλειψη και όχι την εκμετάλλευση των αυτόχθονων πληθυσμών.

Παρόλο που οι Veracini και Wolfe αναγνωρίζουν ότι η λογική της εξάλειψης διασταυρώνεται με πολύπλοκους τρόπους με την καπιταλιστική απαίτηση για εργασία, μεγάλο μέρος της πρόσφατης επιστημονικής έρευνας έχει δώσει έμφαση στην αποικιοκρατία και όχι στον καπιταλισμό.

Η Παλαιστίνη/Ισραήλ έχει διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην επανεμφάνιση των μελετών της εποικιστικής αποικιοκρατίας. Όπως επισημαίνουν οι Omar Jabary Salamanca, Mezna Qato, Kareem Rabie και Sobhi Samour, η ανάλυση του σιωνισμού ως εποικιστικού αποικιακού σχεδίου αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου αναπροσανατολισμού της ακαδημαϊκής εργασίας και του ακτιβισμού πέρα από μια στενή εστίαση στα κατεχόμενα εδάφη προς μια πιο ολοκληρωμένη εστίαση στις ισραηλινές πρακτικές απέναντι στους Παλαιστίνιους εντός του Ισραήλ, στα κατεχόμενα εδάφη και στη διασπορά. Το υπόδειγμα της εποικιστικής αποικιοκρατίας έχει ανανεώσει την έρευνα σχετικά με τον μαζικό εκτοπισμό των Παλαιστινίων το 1948, τον φυλετικό σχηματισμό και την αμφισβήτηση της ιθαγένειας των Παλαιστινίων που έγιναν πολίτες του Ισραήλ μετά το 1948 (γνωστοί και ως Παλαιστίνιοι του 1948), το αστεακό τοπίο της Ιερουσαλήμ καθώς και τον μακροχρόνιο πόλεμο και την ασφαλειοποίηση.

Η Νότια Αφρική, από την άλλη πλευρά, κατέχει μια διφορούμενη θέση στις πρόσφατες μελέτες της εποικιστικής αποικιοκρατίας, επειδή οι Ευρωπαίοι επιδίωξαν να εκμεταλλευτούν και όχι απλώς να εκδιώξουν τον αφρικανικό πληθυσμό. Ωστόσο, δεν υπήρξε ποτέ απλή αντίθεση μεταξύ της αποικιοκρατίας και της εκμετάλλευσης. Αν και η εκμετάλλευση της φτηνής αφρικανικής εργασίας έγινε ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό του νοτιοαφρικανικού καπιταλισμού μετά την ανακάλυψη του χρυσού και των διαμαντιών, η αυξανόμενη ζήτηση για εργασιακή δύναμη δεν αντικατέστησε ή μείωσε την εποικιστική αποικιοκρατική ζήτηση για γη. Πράγματι, η ιστορία της Νότιας Αφρικής αποκαλύπτει τη σημασία της ανάλυσης των ειδικών σχέσεων μεταξύ καπιταλισμού και αποικιοκρατίας εντός του συγκεκριμένου πλαισίου των κρατών εποικιστικής αποικιοκρατίας.

Λίγοι κριτικοί ακαδημαϊκοί άρχισαν πρόσφατα να διερευνούν αυτές τις σχέσεις. Ο Glen Coulthard, για παράδειγμα, βασίζεται στην έννοια της «πρωταρχικής συσσώρευσης» του Καρλ Μαρξ για να αναλύσει την λεηλασία στα κράτη εποικιστικής αποικιοκρατίας. Υποστηρίζει ότι τα σχέδια εποικιστικής αποικιοκρατίας απαιτούν από μας να επεξεργαστούμε εκ νέου τη θεωρία του Μαρξ καταδεικνύοντας ότι η λεηλασία είναι μια *συνεχής* διαδικασία που δεν μπορεί να περιοριστεί στη βία και δεν είναι απαραίτητα προοδευτική. Συνδέοντας την εποικιστική αποικιοκρατία με τον καπιταλισμό, ο Coulthard αποκαλύπτει ότι η εποικιστική αποικιοκρατική λεηλασία είναι μια στρατηγική για την ταυτόχρονη εξάλειψη ενός ανεπιθύμητου πληθυσμού και τη συσσώρευση γης και πλούτου.

Επιπλέον, οι Taiaiake Alfred, Audra Simpson, Alyosha Goldstein, Glen Coulthard, και η Elizabeth Povinelli έχουν ασκήσει κριτική σε ένα υπόδειγμα εποικιστικής αποικιοκρατίας στα τέλη του εικοστού αιώνα που περιλαμβάνει την «αναγνώριση» των ιθαγενών υποκειμένων και την ενσωμάτωσή τους σε μορφές περιορισμένης

αυτοδιοίκησης. Όπως ο ρατσισμός που δεν κάνει διακρίσεις σε σχέση με το χρώμα [«color-blind» racism], η αναγνώριση είναι μια νεοφιλελεύθερη μορφή διακυβέρνησης που λειτουργεί μέσω συμβολικών αρνήσεων της συνεχιζόμενης φυλετικής κυριαρχίας. Η ανάλυσή μου για την (απο)αποικιοποίηση στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ αντιμετωπίζει αυτές τις στρατηγικές ως σημαντικές συνιστώσες του νεοφιλελεύθερου απαρτχάιντ.

Τέλος, η Jodi Byrd, η Shona Jackson, η Barbara Krauthamer και η Lisa Lowe έχουν μελετήσει τις πολύπλοκες διασυνδέσεις μεταξύ λεηλασίας και εκμετάλλευσης που αφορούν τους ιθαγενείς πληθυσμούς, τους σκλάβους Αφρικανούς, τους υπηρέτες με συμφωνητικό αλλά χωρίς μισθό και τους Ευρωπαίους εποίκους. Η Jackson, για παράδειγμα, υπογραμμίζει τη σημασία της εργασίας για τη διεκδίκηση της «ιθαγένειας» από τους κρεολούς απογόνους των πρώην σκλάβων Αφρικανών και νοτιοασιατών εργατών με συμφωνητικό αλλά χωρίς μισθό στη Γουιάνα. Κατέχοντας θέσεις εξουσίας στο μετα-αποικιακό κράτος, τα μέλη του κρεολικού πληθυσμού χρησιμοποιούν έναν λόγο του ανήκειν που βασίζεται στην εργασία και που καθιερώνει τη σύνδεσή τους με τη γη, ενώ παράλληλα ενισχύει την περιθωριοποίηση και τη συνεχιζόμενη εκτόπιση του γηγενούς πληθυσμού. Αντί να αντιμετωπίσω τη λεηλασία και την εκμετάλλευση ως αμοιβαία αποκλειόμενες ή να καθιερώσω αυστηρές διακρίσεις μεταξύ της εποικιστικής αποικιοκρατίας και άλλων μορφών αποικιοκρατίας, ακολουθώ αυτούς τους ακαδημαϊκούς στην ανάδειξη των διασυνδέσεών τους.

Στο *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ*, αναλύω το Ισραήλ και τη Νότια Αφρική ως κράτη εποικιστικής αποικιοκρατίας, δίνοντας προσοχή στη σχέση μεταξύ αποικιοκρατίας και καπιταλισμού. Ωστόσο, αντί να εστιάσω στην αρχική στιγμή της αποικιοκρατίας και του σχηματισμού του κράτους, επικεντρώνομαι στη διαδικασία της «(απο)αποικιοποίησης». Στη δεκαετία του 1980, η Νότια Αφρική και το Ισραήλ ξεχώρισαν ως κράτη εποικιστικής αποικιοκρατίας που επέζησαν των αγώνων ενάντια στην αποικιοκρατία που μεταμόρφωσαν την Αφρική και τη Μέση Ανατολή μεταξύ της δεκαετίας του 1950 και της δεκαετίας του 1970. Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990, ωστόσο, η Νότια Αφρική και το Ισραήλ είχαν αρχίσει διαπραγματεύσεις με τους εκπροσώπους των εθνικοαπελευθερωτικών κινήσεων - το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο (ANC) και την Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ). Πολλοί ήλπιζαν ότι οι διαπραγματεύσεις αυτές θα ικανοποιούσαν τα λαϊκά αιτήματα για αποαποικιοποίηση.

Όπως επισημαίνει ο Patrick Wolfe, «η εποικιστική αποικιοκρατία δεν καταλαβαίνει από αλλαγή καθεστώτος». Τι συνιστά αποαποικιοποίηση σε ένα κράτος εποικιστικής αποικιοκρατίας; Η ανάλυσή μου επικεντρώνεται στα ζητήματα της γης, της φυλής και του κράτους λόγω της κεντρικότητάς τους στα εποικιστικά αποικιοκρατικά σχέδια. Όσον αφορά το κράτος, η Νότια Αφρική και η Παλαιστίνη/Ισραήλ έχουν ακολουθήσει θεμελιωδώς διαφορετικές πορείες κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι χρόνων. Ενώ το νοτιοαφρικανικό κράτος εκδημοκρατίστηκε, το Ισραήλ παραμένει ένα κράτος εποικιστικής αποικιοκρατίας εντός του οποίου οι

Παλαιστίνιοι στα κατεχόμενα εδάφη ασκούν μια περιορισμένη μορφή νεοφιλελεύθερης αυτοδιοίκησης. Η ανάλυση των ζητημάτων της γης και της φυλής ενισχύει το συμπέρασμα ότι η διαδικασία του Όσλο εδραίωσε παρά ανέτρεψε την εποικιστική αποικιοκρατία στην Παλαιστίνη/Ισραήλ. Η εξέταση της γης και της φυλής στη Νότια Αφρική, από την άλλη πλευρά, αναδεικνύει την ατελή φύση της αποαποικιοποίησης στο μετα-απαρτχάιντ κράτος. Παρόλο που το κράτος δεν αποικίζει πλέον ενεργά τη γη των μαύρων Νοτιοαφρικανών, το συντριπτικά μεγαλύτερο κομμάτι γης παραμένει στα χέρια της παλιάς λευκής ελίτ. Και οι νοτιοαφρικανικές κοινωνικές δομές παραμένουν έντονα φυλετικοποιημένες. Χρησιμοποιώντας τον όρο «(απο)αποικιοποίηση», επομένως, αναφέρομαι στη συνέχιση της αποικιοποίησης στην Παλαιστίνη/Ισραήλ και στα όρια της αποαποικιοποίησης στη Νότια Αφρική.

Η αναβίωση των μελετών της εποικιστικής αποικιοκρατίας παρέχει έτσι ένα σημαντικό θεμέλιο στην έρευνά μου. Για να εκτιμηθεί πλήρως η σχέση μεταξύ ρατσισμού και καπιταλισμού στα σχέδια της εποικιστικής αποικιοκρατίας, ωστόσο, απαιτείται η ενασχόληση με το εμφανιζόμενο επιστημονικό έργο του φυλετικού καπιταλισμού. Παρά το ότι αποτελούν αλληλοεπικαλυπτόμενα αντικείμενα έρευνας, η εποικιστική αποικιοκρατία και ο φυλετικός καπιταλισμός παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ξεχωριστά πεδία μελέτης.

Το *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ* αναπλαισιώνει τη συζήτηση εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ της (απο)αποικιοποίησης των κρατών εποικιστικής αποικιοκρατίας και της νεοφιλελευθεροποίησης του φυλετικού καπιταλισμού.

B. Φυλετικός καπιταλισμός

Ο αγώνας μας για εθνική απελευθέρωση στρέφεται ενάντια στο σύστημα του φυλετικού καπιταλισμού που κρατάει τον λαό της Αζανίας δέσμιος προς όφελος της μικρής μειοψηφίας των λευκών καπιταλιστών και των συμμάχων τους, των λευκών εργατών και των αντιδραστικών τμημάτων της μαύρης μεσαίας τάξης.

Το Αζανικό Μανιφέστο, 1984

Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1970 και 1980, η Νότια Αφρική βρέθηκε στο επίκεντρο συζητήσεων επείγουσας σημασίας για τη σχέση μεταξύ της φυλετικής κυριαρχίας και της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Ο διάλογος μεταξύ μαρξιστών και ριζοσπαστών διανοουμένων από το Κίνημα της Μαύρης Συνείδησης είχε ως αποτέλεσμα μια καινοτόμο ανάλυση του απαρτχάιντ ως συστήματος «φυλετικού καπιταλισμού». Κωδικοποιημένη στο Αζανικό Μανιφέστο του 1984, η κριτική του φυλετικού καπιταλισμού περιλάμβανε τον ρόλο της λευκής εργατικής τάξης και τμημάτων της μαύρης μεσαίας τάξης στην υποστήριξη της λευκής καπιταλιστικής ελίτ και του φυλετικού κράτους. Αν ο ρατσισμός και ο καπιταλισμός δεν αντιμετωπίζονταν μαζί, οι Νοτιοαφρικανοί ριζοσπάστες προέβλεπαν ότι η μετα-απαρτχάιντ Νότια Αφρική θα παρέμενε διαιρεμένη και άνηση. Το μεταβατικό καθεστώς τους δικαίωσε. Με τα λόγια του αείμνηστου Neville Alexander, «*αυτό που*

συνηθίζαμε να αποκαλούμε απαρτχάιντ-καπιταλιστικό σύστημα έχει απλά δώσει τη θέση του στο μετα-απαρτχάιντ-καπιταλιστικό σύστημα».

Χρησιμοποιώντας την έννοια του φυλετικού καπιταλισμού, αντλώ στοιχεία από δεκαετίες αγώνων και μελετών. Οι διανοούμενοι που συμμετείχαν σε αγώνες για την κατάργηση της δουλείας, σε αντιρατσιστικούς, αντι-αποικιακούς, τριτοκοσμικούς, κομμουνιστικούς, διεθνικούς φεμινιστικούς και αντιπαγκοσμιοποιητικούς αγώνες άσκησαν διεισδυτική κριτική στα αλληλένδετα συστήματα του ρατσισμού και του καπιταλισμού. Μεταξύ των πιο σημαντικών πρώτων μελετητών, ο W. E. B. Du Bois, ο C. L. R. James και ο Eric Williams ξεχώρισαν επειδή απέδειξαν ότι ο βιομηχανικός καπιταλισμός οικοδομήθηκε πάνω στα θεμέλια της αποικιοκρατίας και της δουλείας. Στο πλαίσιο της αμερικανικής κοινωνιολογίας, μαύροι ριζοσπάστες, όπως ο Du Bois, ο St. Claire Drake, ο Horace Cayton, και ο Oliver Cromwell Cox έβαλαν τα θεμέλια της ακαδημαϊκής έρευνας πάνω στη διαπλοκή του ρατσισμού και του καπιταλισμού. Ξεκινώντας από τη δεκαετία του 1980, ο Cedric Robinson βασίστηκε στο έργο τους για να διατυπώσει μια θεωρία του φυλετικού καπιταλισμού. Παρόλο που οι συζητήσεις σχετικά με τη σχέση μεταξύ του ρατσισμού και του καπιταλισμού δεν έχουν δημιουργήσει ένα ενιαίο θεωρητικό πλαίσιο, παρέχουν ένα σύνολο ισχυρών εργαλείων στα οποία βασίζομαι στην ανάλυσή μου για τον φυλετικό καπιταλισμό στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ.

Στον πυρήνα της έννοιας του φυλετικού καπιταλισμού -όπως χρησιμοποιώ τον όρο- βρίσκεται η αναγνώριση ότι η φυλετικοποίηση και η συσσώρευση κεφαλαίου είναι αμοιβαία συγκροτητικές διαδικασίες που συνδυάζονται σε δυναμικούς, εντός συγκεκριμένου πλαισίου [κοινωνικούς] σχηματισμούς.

Η μελέτη του φυλετικού καπιταλισμού εφιστά έτσι την προσοχή στις αποικιακές κατακτήσεις, την αυτοκρατορική κυριαρχία και τα καθεστώτα καταναγκαστικής εργασίας που ήταν πάντα αναπόσπαστο μέρος της συσσώρευσης του κεφαλαίου και του σχηματισμού φυλετικοποιημένων κοινωνικών δομών. Αν και είναι υπό συζήτηση αν ο ρατσισμός προηγήθηκε ή εμφανίστηκε παράλληλα με την καπιταλιστική παγκόσμια οικονομία, ο καπιταλισμός λειτουργεί σταθερά μέσω φυλετικών σχεδίων που ορίζουν την αξία της ανθρώπινης ζωής και της εργασίας με έναν διαφοροποιημένο/άνισο τρόπο. Ωστόσο, ο ρατσισμός δεν μπορεί να αναχθεί σε ένα αποτέλεσμα του καπιταλισμού - μάλλον οι διαδικασίες φυλετικού σχηματισμού είναι συγκροτητικές της συσσώρευσης του κεφαλαίου και σχετικά αυτόνομες από αυτήν. Ενώ η λευκή υπεροχή μπορεί να εντείνει την εκμετάλλευση απαξιώνοντας τη μαύρη εργασία, μπορεί επίσης να δημιουργήσει «νεκροπολιτικά» σχέδια που εξισώνουν την ασφάλεια του λευκού πληθυσμού με την εξάλειψη των μαύρων, των ιθαγενών ή άλλων απαξιωμένων πληθυσμών.

Η ανάλυση του φυλετικού καπιταλισμού μας προκαλεί να αναγνωρίσουμε την κεντρικότητα δύο κρίσιμων αλλά συχνά παραγνωρισμένων πτυχών του καπιταλισμού: της *συσσώρευσης μέσω λεηλασίας* και των *καθεστώτων καταναγκαστικής εργασίας*. Η αποστέρηση των ανθρώπων από τη γη και τους

πόρους τους δεν είναι απλώς ένας πρόδρομος του καπιταλισμού, αλλά μάλλον μια συνεχής, κανονική στρατηγική της συσσώρευσης του κεφαλαίου - από τα αγγλικά κοινά [commons] και την κατάκτηση της αμερικανικής ηπείρου μέχρι τις πετρελαιοπηγές του Ιράκ και την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων αγαθών. Στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ, επομένως, η βίαιη λεηλασία δεν είναι απλώς μια εποικιστική αποικιοκρατική στρατηγική, αλλά και μια φυλετικοποιημένη διαδικασία συσσώρευσης κεφαλαίου. Ομοίως, οι βίαιες μορφές εκμετάλλευσης της εργασίας, όπως η δουλεία, η κολιγιά, η άμισθη εργασία με συμφωνητικό, η δουλοπαροικία χρέους, η καταναγκαστική εργασία των κατάδικων και οι βιοτεχνίες-κάτεργα [sweatshops] δεν αποτελούν παρεκκλίσεις αλλά αναπόσπαστα χαρακτηριστικά του καπιταλισμού. Παράλληλα με τη βίαιη *εκμετάλλευση* των φυλετικά απαξιωμένων πληθυσμών, οι φυλετικές καπιταλιστικές στρατηγικές συχνά περιλαμβάνουν ενέργειες *αποκλεισμού* για να κρατηθούν θέσεις εργασίας για προνομιούχες ομάδες. Οι ιστορίες του φυλετικού καπιταλισμού στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ καταδεικνύουν τη μεταβαλλόμενη σχέση μεταξύ καταναγκαστικής εκμετάλλευσης και προστασίας μέσω αποκλεισμού.

Επιπλέον, ο φυλετικός καπιταλισμός δημιουργεί πολύπλοκες διασυνδέσεις μεταξύ λεηλασίας και εκμετάλλευσης. Μερικές φορές η λεηλασία οδηγεί άμεσα στην εκμετάλλευση, όπως αποδεικνύεται από την περίφραξη των αγγλικών κοινών ή το υπερατλαντικό εμπόριο δούλων. Ωστόσο, η λεηλασία μπορεί επίσης να επιφέρει εγκατάλειψη, εκδίωξη ή γενοκτονία αντί για εκμετάλλευση. Όπως εξηγεί η Saskia Sassen, ο παγκόσμιος καπιταλισμός σήμερα λειτουργεί μέσω μιας «λογικής της εκδίωξης» που όλο και περισσότερο στερεί από τους ανθρώπους δουλειές, σπίτια, εδάφη και κοινωνικές παροχές. Σε μεγάλο μέρος του κόσμου, συμπεριλαμβανομένης της Νότιας Αφρικής και της Παλαιστίνης/Ισραήλ, η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση έχει εντείνει τόσο την εκμετάλλευση όσο και την εγκατάλειψη, παράγοντας πλεονάζοντες πληθυσμούς που υπάρχουν στο περιθώριο της καπιταλιστικής οικονομίας, όπου η εκτεταμένη δομική ανεργία επιδεινώνει την εκμετάλλευση των επισφαλώς απασχολούμενων.

Για να αναλύσω συγκεκριμένους σχηματισμούς του φυλετικού καπιταλισμού, βασίζομαι στην έννοια της «άρθρωσης», όπως αυτή αναπτύχθηκε από τον Stuart Hall. Όπως και η έννοια της διαθεματικότητας, η άρθρωση παρέχει ένα πλαίσιο για την ανάλυση των αλληλοεμπλεκόμενων δομών της καταπίεσης και της εκμετάλλευσης. Βασιζόμενος στο έργο του Αντόνιο Γκράμσι, ο Hall τόνισε τη διπλή σημασία της άρθρωσης: «σύνδεση» και «έκφραση». Με βάση την πρώτη έννοια, ο Hall αναλύει τις «σύνθετες ενότητες» που σχηματίζονται από τη διασύνδεση σχετικά αυτόνομων φυλετικών και καπιταλιστικών σχεδίων. Απορρίπτοντας την έννοια μιας συνεχούς ή σταθερής σχέσης μεταξύ φυλής και τάξης, αυτό το πλαίσιο εφιστά την αναλυτική προσοχή στις συγκεκριμένες συνδέσεις μεταξύ συγκεκριμένων φυλετικών και καπιταλιστικών σχεδίων μέσα σε συγκεκριμένες ιστορικές συγκυρίες. Με τον τρόπο αυτό, αναγνωρίζει ότι τα φυλετικά και καπιταλιστικά σχέδια συχνά λειτουργούν ανεξάρτητα ή εντός αντιφατικών συνδυασμών. Τα φυλετικά σχέδια που λειτουργούν μέσα από λογικές εξάλειψης ή

γενοκτονίας, για παράδειγμα, δεν αρθρώνονται εύκολα με την καπιταλιστική λογική της εκμετάλλευσης. Μπορεί, όμως, να ευθυγραμμιστούν με φυλετικά καπιταλιστικά σχέδια αποκλεισμού για την προστασία καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας για τους προνομιούχους. Η ανάλυση της συνάρθρωσης φυλετικών και καπιταλιστικών σχεδίων (ακόμη και όταν είναι αντιφατικά) διευκολύνει τη διερεύνηση των αλληλένδετων (αν και ασταθών) πτυχών ενός συνολικού κοινωνικού σχηματισμού. Αυτό είναι που ο Hall αποκαλεί *σύνθετη ενότητα*.

Αναδεικνύοντας τη δεύτερη σημασία της άρθρωσης ως έκφρασης, ο Hall στρέφει την προσοχή στους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται την υποκειμενικότητά τους - καθώς και στους τρόπους με τους οποίους οι πολιτικοί φορείς χειραγωγούν αυτή την υποκειμενικότητα. Σύνθετες κοινωνικές πραγματικότητες που διαμορφώνονται από συνδυασμούς ρατσισμού και καπιταλισμού συχνά βρίσκουν έκφραση σε λόγους [discourses] που δεν λαμβάνουν υπόψη τους αυτή την πολυπλοκότητα. Επειδή αυτοί οι λόγοι διαμορφώνουν τους πολιτικούς, ιδεολογικούς και οικονομικούς αγώνες, είναι αναπόσπαστο μέρος της ανάλυσης του φυλετικού καπιταλισμού. Η Gillian Hart, για παράδειγμα, υποστηρίζει ότι το ηγεμονικό σχέδιο της κυβέρνησης του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου (ANC) στη μετα-απαρτχάιντ Νότια Αφρική εξαρτάται από την ικανότητά του να επαναδιατυπώνει τα λαϊκά ρεύματα του εθνικισμού. Ομοίως, οι λόγοι του παλαιστινιακού εθνικισμού έχουν συναρθρωθεί εκ νέου τις τελευταίες δεκαετίες με διαφορετικά πολιτικά ρεύματα που άλλα δίνουν έμφαση στην κεντρική σημασία της φυλής, άλλα στην τάξη, άλλα στη θρησκεία και/ή την εθνικότητα. Συζητώντας για την ασφαλειοποίηση, αναλύω τους φυλετικοποιημένους λόγους [discourses] για το «μαύρο έγκλημα» και την «Παλαιστινιακή/Αραβική/Μουσουλμανική τρομοκρατία» που εκφράζουν φόβους που έχουν τις ρίζες τους στη μακρόχρονη ιστορία του φυλετικού καπιταλισμού και της εποικιστικής αποικιοκρατίας και που επιδεινώνονται από τη νεοφιλελευθεροποίηση και την (απο)αποικιοποίηση.

Στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ, τα μεταβατικά καθεστώτα της δεκαετίας του 1990 επαναδιατύπωσαν τη σχέση μεταξύ ρατσισμού, καπιταλισμού, αποικιοκρατίας και αυτοκρατορίας. Κεντρικό ρόλο και στα δύο μεταβατικά καθεστώτα είχε η υπόσχεση ότι ο «αποφυλετικοποιημένος» νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός ήταν αναπόσπαστο κομμάτι της αποαποικιοποίησης: η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση θα διευκόλυνε τον εκδημοκρατισμό του νοτιοαφρικανικού κράτους και τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους. Στην πράξη, ωστόσο, η αναδιάρθρωση οδήγησε σε μια μετατόπιση της κρατικής μορφής: μερική αποαποικιοποίηση στη Νότια Αφρική και συνέχιση της εποικιστικής αποικιοκρατίας στην Παλαιστίνη/Ισραήλ· επαναδιατύπωση της σχέσης μεταξύ φυλής και τάξης μέσα σε ένα πλαίσιο διευρυνόμενης ανισότητας και φυλετικοποιημένης φτώχειας· και αυξανόμενη προσφυγή στη βία για την αστυνόμευση των φυλετικοποιημένων φτωχών και την ασφάλεια των ισχυρών. Απηχώντας τους προβληματισμούς που εξέφρασε ο Φραντς Φανόν σχετικά με τις «παγίδες» της εθνικής συνείδησης, η ανάλυσή μου εφιστά την προσοχή στην

ενσωμάτωση της μαύρης και Παλαιστινιακής μεσαίας και ανώτερης τάξης στο καθεστώς του νεοφιλελεύθερου φυλετικού καπιταλισμού.

Η νεοφιλελευθεροποίηση του φυλετικού καπιταλισμού

Το *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ* παρουσιάζει μια ανάλυση της νεοφιλελευθεροποίησης του φυλετικού καπιταλισμού στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ τα τελευταία είκοσι χρόνια. Ο νεοφιλελευθερισμός είναι μια πολιτικο-οικονομική θεωρία που έχει περιγραφεί ως «φονταμενταλισμός της αγοράς». Επιμένοντας ότι ο ανταγωνισμός της αγοράς είναι ο πιο αποτελεσματικός μηχανισμός για την ευημερία και την προστασία της ατομικής ελευθερίας, οι νεοφιλελεύθεροι οικονομολόγοι απορρίπτουν την κεϋνσιανή αντίληψη ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να παρέχουν κοινωνικά δίκτυα ασφαλείας ή να προωθούν την πλήρη απασχόληση. Ανατρέποντας τη φορντιστική αρχή ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να μεγιστοποιούν τα κέρδη τους αυξάνοντας τους μισθούς και προωθώντας τη μαζική κατανάλωση, οι νεοφιλελεύθεροι ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να αναζητήσουν στην υδρόγειο το φθηνότερο εργατικό δυναμικό και το χαμηλότερο κόστος παραγωγής. Κατά συνέπεια, οι νεοφιλελεύθεροι σχεδιασμοί περιλαμβάνουν το ελεύθερο εμπόριο, τις ιδιωτικοποιήσεις, την απορρύθμιση, τις φοροαπαλλαγές των επιχειρήσεων και τις περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες, τις επιθέσεις στα συνδικάτα, την κοινωνική πρόνοια και τα θετικά μέτρα υπέρ των μειονοτήτων, καθώς και την προώθηση του ατομικισμού, της ατομικής ευθύνης και της επιχειρηματικότητας. Η παγκόσμια διάχυση των νεοφιλελεύθερων πολιτικών από τη δεκαετία του 1970 και μετά οδήγησε στην άνοδο των πολυεθνικών εταιρειών, στην ανάπτυξη του χρηματιστικού κεφαλαίου, στην αύξηση της ανισότητας και στην περιβαλλοντική υποβάθμιση. Αν και ευρέως κατανοείται ως απόσυρση του κράτους από την οικονομία, η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση απαιτεί κρατική παρέμβαση για τη στήριξη του ανταγωνισμού της αγοράς και την αντιμετώπιση των κρίσεων που δημιουργεί.

Τα τελευταία χρόνια, οι μελετητές του φυλετικού καπιταλισμού και της εποικιστικής αποικιοκρατίας έχουν επικεντρωθεί στη φυλετική δυναμική του νεοφιλελευθερισμού. Το νεοφιλελεύθερο μάντρα της ατομικής επιτυχίας και της αξιοκρατίας που δεν επηρεάζονται δήθεν από διακρίσεις σε σχέση με το χρώμα [«color-blind»], μαζί με τη φιλελεύθερη πολυπολιτισμική πολιτική της «αναγνώρισης», αρνείται τη συνεχιζόμενη σημασία του ρατσισμού και επιτρέπει επιθέσεις σε διορθωτικές πολιτικές όπως η κοινωνική πρόνοια, τα θετικά μέτρα υπέρ των μειονοτήτων και η αναδιανομή της γης. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι νεοφιλελεύθερες κριτικές της «μεγάλης κυβέρνησης» αντιδρούν πιο επιθετικά στα προγράμματα που θεωρούνται αναδιανεμητικά με βάση φυλετικά κριτήρια - όπως είναι τα θετικά μέτρα υπέρ των μειονοτήτων, οι αποζημιώσεις ή οι διεκδικήσεις γης από τους ιθαγενείς. Επιπλέον, οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές συχνά συνδυάζουν μια τυπική δέσμευση για νομική ισότητα με μια ιδιωτικοποίηση του ρατσισμού. Αντί γι' αυτό που είναι, δηλαδή θεσμοθετημένες κρατικές πολιτικές, ο συνεχιζόμενος διαχωρισμός στη στέγαση και την εκπαίδευση καθώς

και η συνεχιζόμενη λεηλασία των ιθαγενικών κοινοτήτων παρουσιάζονται ως απλά αποτελέσματα «ατομικών επιλογών» που ασκούνται μέσω της αγοράς. Σε μια πρωτοποριακή μελέτη, η Jodi Melamed εντοπίζει τους τρόπους με τους οποίους η κυβέρνηση των ΗΠΑ προωθεί έναν συνδυασμό νεοφιλελευθερισμού και πολυπολιτισμικότητας ως λύση (ή τη λύση) για τον ρατσισμό και την αποικιοκρατία. Όπως καθιστά σαφές το έργο της, «ο νεοφιλελευθερισμός παραμένει μια μορφή φυλετικού καπιταλισμού».

Βασιζόμενη σε όλο αυτό το έργο, η έρευνά μου επικεντρώνεται στις συγκεκριμένες διαδικασίες της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης. Όπως έχουν υποστηρίξει οι Neil Brenner, Nik Theodore, Jamie Peck και Adam Tickell, τα νεοφιλελεύθερα σχέδια δεν αντικαθιστούν απλώς μια ηγεμονική ιδεολογία με μια άλλη. Αντίθετα, η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση -ή *νεοφιλελευθεροποίηση*- είναι μια διαδικασία κοινωνικής αλλαγής εντός συγκεκριμένου πλαισίου κάθε φορά, κατά την οποία σχεδιασμοί που βασίζονται στην αγορά προσπαθούν να μετασχηματίσουν παγιωμένα πρότυπα κοινωνικής οργάνωσης. Η νεοφιλελευθεροποίηση, επομένως, είναι μια ανομοιογενής και αμφισβητούμενη διαδικασία που δεν ολοκληρώνεται ποτέ. Αντί για καθαρές εκφράσεις της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας, τα προϊόντα της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης είναι υβριδικοί σχηματισμοί. Επιπλέον, τα νεοφιλελεύθερα σχέδια είναι εγγενώς αντιφατικά και παράγουν αγώνες και κρίσεις που με τη σειρά τους πρέπει να αντιμετωπιστούν. Οι αρχικοί γύροι νεοφιλελευθεροποίησης που αποσκοπούν στην άρση των κεϋνσιανών πολιτικών συχνά καταλήγουν σε μια κοινωνική, πολιτική ή οικονομική κρίση. Όταν συμβαίνει αυτό, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής γενικά απαντούν με έναν δεύτερο γύρο νεοφιλελευθεροποίησης· για να περιορίσουν την κρίση «ξεδιπλώνουν» στρατηγικές που βασίζονται στην αγορά. Σε ένα πλαίσιο εμβάθυνσης της ανισότητας, για παράδειγμα, η ανάπτυξη της ιδιωτικής βιομηχανίας ασφάλειας είναι μια νεοφιλελεύθερη απάντηση σε μια κρίση που δημιουργήθηκε από τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση. Ως αποτέλεσμα, υποστηρίζει ο Peck, η άνιση διαδικασία της νεοφιλελευθεροποίησης διαμορφώνεται από συνεχείς παρεμβάσεις και καινοτομίες για τη διαχείριση της έντασης μεταξύ αγορών και επιβολής της τάξης.

Η έρευνά μου ανοίγει νέους δρόμους αναλύοντας τη νεοφιλελευθεροποίηση του φυλετικού καπιταλισμού. Η μελέτη της διαδικασίας μέσω της οποίας τα φυλετικά καπιταλιστικά καθεστώτα αναδιαρθρώνονται ακολουθώντας τις προσαγές της αγοράς σημαίνει ανάλυση της άρθρωσης μεταξύ νεοφιλελευθεροποίησης και φυλετικοποίησης. Όπως επισημαίνουν οι Michael Omi και Howard Winant, τα νεοφιλελεύθερα σχέδια *είναι* φυλετικά σχέδια. Ταυτόχρονα, τα νεοφιλελεύθερα σχέδια διασταυρώνονται με μια σειρά άλλων σχεδίων - συμπεριλαμβανομένων των φυλετικών, των αποικιοκρατικών και των αυτοκρατορικών σχεδίων- που δεν αφορούν πρωτίστως τη συσσώρευση κεφαλαίου. Αυτό απαιτεί να δοθεί προσοχή στους πολύπλοκους σχηματισμούς που προκύπτουν από την άρθρωση των ταυτόχρονων σχεδίων για την αναμόρφωση ή την υπεράσπιση των υφιστάμενων κοινωνικών σχέσεων. Επειδή ο νεοφιλελευθερισμός προωθείται ευρέως ως

αντίδοτο στη φυλετική ανισότητα, τα νεοφιλελεύθερα σχέδια συχνά συνδυάζονται με σχέδια για την επέκταση της τυπικής ισότητας, της μερικής αυτονομίας ή ακόμη και της κατ' όνομα ανεξαρτησίας σε ιστορικά υποταγμένους πληθυσμούς. Αντί να εξαλείψουν τον ρατσισμό, τα σχέδια αυτά αναδιρθρώνουν τις σχέσεις κυριαρχίας. Τα νεοφιλελεύθερα φυλετικά καπιταλιστικά καθεστώτα που παράγονται από την άρθρωση αυτών των σχεδίων χαρακτηρίζονται γενικά από δύο χαρακτηριστικά: την *περιθωριοποίηση* και την *ασφαλειοποίηση*.

Στο *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ*, αναλύω τη σχέση μεταξύ της νεοφιλελευθεροποίησης του φυλετικού καπιταλισμού και της (απο)αποικιοποίησης των καθεστώτων εποικιστικής αποικιοκρατίας στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ. Μέχρι τη δεκαετία του 1980, η Νότια Αφρική και το Ισραήλ ήταν κράτη εποικιστικής αποικιοκρατίας με φυλετικοποιημένες φορντιστικές οικονομίες, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από την κρατική στήριξη της βιομηχανικής και της αγροτικής παραγωγής, τα φυλετικοποιημένα καθεστώτα πρόνοιας και τις δυαδικές αγορές εργασίας. Από τη δεκαετία του 1990, η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση και στα δύο πλαίσια συνδυάστηκε με πολιτικές διαπραγματεύσεις για την ανατροπή ή τουλάχιστον την αναδιάρθρωση της αποικιακής κυριαρχίας. Η μελέτη των μεταβατικών καθεστώτων, επομένως, απαιτεί να δοθεί προσοχή στις μεταβαλλόμενες αποικιοκρατικές στρατηγικές και τα φυλετικά σχέδια που εφαρμόστηκαν παράλληλα με τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση. Το κράτος της Νότιας Αφρικής εκδημοκρατίστηκε, αλλά η νεοφιλελευθεροποίηση του φυλετικού καπιταλισμού έθεσε σημαντικά όρια στην αποαποικιοποίηση. Στην Παλαιστίνη/Ισραήλ, από την άλλη πλευρά, η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση συνδυάστηκε με μια επιθετική ισραηλινή στρατηγική εποικιστικής αποικιοκρατίας που περιλαμβάνει την παραχώρηση μιας περιορισμένης αυτονομίας στον παλαιστινιακό πληθυσμό στα κατεχόμενα εδάφη.

Τόσο στη Νότια Αφρική όσο και στην Παλαιστίνη/Ισραήλ, η νεοφιλελευθεροποίηση και η (απο)αποικιοποίηση έχουν δημιουργήσει κοινωνικούς σχηματισμούς που χαρακτηρίζονται από: ακραία ανισότητα, φυλετική περιθωριοποίηση, αναπυγμένη ασφαλειοποίηση και συνεχείς κρίσεις. Αναφέρομαι σε αυτόν τον συνδυασμό ως *νεοφιλελεύθερο απαρτχάιντ*. Στα επόμενα κεφάλαια, διερευνώ κάθε ένα από αυτά τα χαρακτηριστικά λεπτομερώς μέσω εθνογραφικά θεμελιωμένων αναλύσεων πριν αναπτύξω την έννοια του νεοφιλελεύθερου απαρτχάιντ στο συμπέρασμα. Πρώτον, ωστόσο, θέλω να αναφερθώ εν συντομία στις δύο διαδικασίες που βρίσκονται στην καρδιά του νεοφιλελεύθερου απαρτχάιντ: την περιθωριοποίηση και την ασφαλειοποίηση. Παρότι οι διαδικασίες της αναδιάρθρωσης [για τις οποίες μιλάω] λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένο πλαίσιο, πολλοί αναγνώστες θα αναγνωρίσουν πτυχές του νεοφιλελεύθερου απαρτχάιντ και σε άλλες περιοχές.

Ανισότητα και περιθωριοποίηση

Σε ολόκληρο τον κόσμο, η νεοφιλελευθεροποίηση έχει επιδεινώσει την ανισότητα και έχει δημιουργήσει ακραίες μορφές περιθωριοποίησης. Ο πλούτος και το εισόδημα συγκεντρώνονται όλο και περισσότερο στα χέρια μιας υπερεθνικής τάξης

δισεκατομμυριούχων καπιταλιστών. Ενώ η εταιρική ελίτ και τα ανώτερα στρώματα της μεσαίας τάξης δρέπουν τους καρπούς της νεοφιλελεύθερης αναδιανομής του πλούτου, το έδαφος καταρρέει κάτω από τα πόδια των κατώτερων μεσαίων τάξεων, το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών διευρύνεται και οι φτωχότεροι των φτωχών ζουν επισφαλείς ζωές σε έναν κόσμο χωρίς σταθερή απασχόληση ή υποστήριξη από το κράτος.

Η φυλετική δυναμική αυτής της ανισότητας είναι πολύπλοκη. Πρώτον, η νεοφιλελευθεροποίηση των φυλετικών καπιταλιστικών συστημάτων έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη των μεσαίων και ανώτερων τάξεων εντός των ιστορικά υποταγμένων πληθυσμών. Η επέκταση της μεσαίας τάξης των μαύρων και των λατινοαμερικάνων στις Ηνωμένες Πολιτείες συνοδεύεται από την αύξηση των μεσαίων τάξεων και των ελίτ σε περιοχές του Παγκόσμιου Νότου - από την Κίνα και την Ινδία μέχρι τη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ. Η άρση των ξεκάθαρων φυλετικών φραγμών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, την απασχόληση και τη χρηματοδότηση μαζί με την πολιτική ανεξαρτησία των πρώην αποικιοκρατούμενων χωρών και την αλλαγή των μεταναστευτικών πολιτικών έχουν δημιουργήσει ευκαιρίες για ορισμένα μέλη φυλετικά υποταγμένων πληθυσμών που μπορούν να επωφεληθούν από τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση. Τοποθετημένη εκτός πλαισίου, η μεταβαλλόμενη φυλετική σύνθεση της μεσαίας και ανώτερης τάξης χρησιμοποιείται συχνά για να αποδείξει ότι ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός μπορεί να τερματίσει τις φυλετικές διακρίσεις. Παρότι η ανοδική κινητικότητα μπορεί να προσφέρει σε αυτές τις αναδυόμενες τάξεις ανακούφιση από ορισμένες μορφές καταπίεσης, εν τούτοις συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις λόγω της παρατεταμένης κυριαρχίας του ρατσισμού. Επιπλέον, η ταξική τους κινητικότητα συνδυάζεται με την επέκταση της ανισότητας μεταξύ πλουσίων και φτωχών και την αυξανόμενη αστάθεια της μεσαίας τάξης.

Δεύτερον, η νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση έχει μετασχηματίσει τα υπάρχοντα πρότυπα φυλετικοποιημένης εκμετάλλευσης. Στις προηγμένες βιομηχανικές χώρες, η αποβιομηχάνιση, οι περικοπές στην απασχόληση στον δημόσιο τομέα, η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών και οι επιθέσεις στα συνδικάτα, την κοινωνική πρόνοια και τα θετικά μέτρα υπέρ των μειονοτήτων αναγκάζουν τους εργαζόμενους να ανταγωνίζονται ο ένας τον άλλον για χαμηλόμισθες, επισφαλείς θέσεις εργασίας στους αναπτυσσόμενους τομείς του λιανικού εμπορίου και των υπηρεσιών. Οι έγχρωμοι εργαζόμενοι -κυρίως οι γυναίκες- είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε αυτές τις αλλαγές. Καθώς οι πολυεθνικές εταιρείες μεταφέρουν την παραγωγή στη χαμηλόμισθη βιοτεχνία του Παγκόσμιου Νότου, οι χώρες ανταγωνίζονται για επενδύσεις υποσχόμενες χαμηλούς μισθούς, αυξημένες ώρες εργασίας, απουσία συνδικάτων και φορολογικές ελαφρύνσεις, διαμορφώνοντας ταυτόχρονα φυλετικές, εθνικές και έμφυλες αντιλήψεις σχετικά με την εργασιακή ηθική και τις ικανότητες των εργαζομένων. Οι ροές του κεφαλαίου επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από αυτούς τους φυλετικούς σχηματισμούς, οι οποίοι στιγματίζουν ορισμένους πληθυσμούς ως ιδιαίτερα εκμεταλλεύσιμους και άλλους ως τεμπέληδες, απείθαρχους, ή απλώς περιττούς. Οι μετανάστες εργάτες και οι

κάτοικοι των παραγκουπόλεων ιδιαίτερα μπαίνουν στο στόχαστρο της υπερεκμετάλλευσης.

Τέλος, μία από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης είναι η παραγωγή φυλετικοποιημένων πλεοναζόντων πληθυσμών. Σε πολλά μέρη του κόσμου έχει παρατηρηθεί ταχεία αύξηση του πληθυσμού παράλληλα με τη μείωση της καπιταλιστικής ζήτησης για εργασία λόγω της προόδου στην αυτοματοποίηση και τη ρομποτική, της μετατόπισης από τις παραγωγικές στις χρηματοπιστωτικές επενδύσεις, της περιφερειακής συγκέντρωσης της χαμηλόμισθης μεταποίησης και της παγκόσμιας κρίσης της αγροτικής παραγωγής για αυτοσυντήρηση. Αρκετά δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν τώρα επισφαλείς ζωές στα όρια ή πέρα από τα όρια της μισθωτής εργασίας. Ο φυλετικός σχηματισμός διαμορφώνει την παραγωγή πλεοναζόντων πληθυσμών αποτιμώντας με διαφοροποιημένο τρόπο την ανθρώπινη ζωή και χαρακτηρίζοντας κάποιους ανθρώπους ως αναλώσιμους. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι ακόμη και οι πληθυσμοί που βιώνουν ακραία επίπεδα ανεργίας δεν είναι πέρα από τη δυναμική του φυλετικού καπιταλισμού. Οι αναλώσιμοι φτωχοί παραμένουν πολύτιμοι τόσο υλικά όσο και συμβολικά. Ο ανταγωνισμός για θέσεις εργασίας εξασφαλίζει τη διαθεσιμότητα ενός χαμηλόμισθου εργατικού δυναμικού, οι άτυπες οικονομικές δραστηριότητες συνεπάγονται έντονη εκμετάλλευση, και η ανάγκη για τροφή, στέγη και άλλα βασικά είδη πρώτης ανάγκης αναγκάζει τους φτωχούς να υπόκεινται στις αρπακτικές πρακτικές των εμπόρων και των ιδιοκτητών. Επιπλέον, ως σύμβολα κινδύνου, οι φυλετικοποιημένοι φτωχοί αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της επέκτασης των καθεστώτων ασφάλειας. Το πρώτο μέρος αυτού του βιβλίου εξετάζει τη δυναμική της περιθωριοποίησης στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ, με έμφαση στην επέκταση της φυλετικοποιημένης φτώχειας και τη σχέση μεταξύ εκμετάλλευσης και αναλωσιμότητας.

Ως κατά κύριο λόγο αστεακό φαινόμενο, οι φυλετικοποιημένοι φτωχοί συγκεντρώνονται σε παραγκουπόλεις, γκέτο, φαβέλες, προάστια [banlieues] και προσφυγικούς καταυλισμούς. Αντιμετωπίζοντας οικονομική, πολιτική, κοινωνική και σωματική βία σε καθημερινή βάση, οι ζωές των φτωχών των πόλεων χαρακτηρίζονται από πολλαπλές, αλληλοδιαπλεκόμενες μορφές επισφάλειας. Κατακερματισμένοι και εγκαταλελειμμένοι, υπομένουν τα πάνδεινα. Οι υποκειμενικότητές τους είναι πολύπλοκες. Οι άνθρωποι επενδύουν τις ελπίδες και τους φόβους τους στα πάντα, από τις σαγηνευτικές υποσχέσεις του νεοφιλελευθερισμού και τη φαινομενική σταθερότητα χαμηλόμισθων θέσεων εργασίας μέχρι την άσκηση κυριαρχίας επί των μελών της οικογένειας, των γειτόνων, των ξένων και των φυλετικοποιημένων Άλλων. Ωστόσο, οι φτωχοί αναπτύσσουν επίσης καινοτόμες και κοπιαστικές στρατηγικές για να επιβιώσουν. Μετακινούνται μεταξύ επισφαλών χαμηλόμισθων θέσεων εργασίας, μακροχρόνιας ανεργίας και μιας σειράς από τακτικές -συχνά επικίνδυνες, εξευτελιστικές και παράτυπες- για να τα βγάλουν πέρα. Χτίζουν σπίτια χωρίς άδειες, παρέχουν υποστήριξη ο ένας στον άλλον και αντιστέκονται στις δυνάμεις της περιθωριοποίησης.

Η περιθωριοποίηση δεν παράγει αναπόφευκτα αντίσταση. Ωστόσο, τα τελευταία είκοσι χρόνια υπήρξαν αυθόρμητες εξεγέρσεις και οργανωμένα κινήματα σε όλο τον κόσμο, καθώς οι φυλετικοποιημένοι φτωχοί βάζουν στο στόχαστρο τις δυνάμεις του καπιταλισμού, του ρατσισμού, της αποικιοκρατίας και της αυτοκρατορίας. Οι τοπικές διαδικασίες πολιτικής άρθρωσης δίνουν φωνή στις κριτικές και τα παράπονα των φτωχών και διαμορφώνουν τους αγώνες τους.

Αλλά αυτοί οι αγώνες κυκλοφορούν επίσης από πόλη σε πόλη και από περιοχή σε περιοχή, δημιουργώντας ευκαιρίες για τους περιθωριοποιημένους πληθυσμούς να αρθρώσουν συνδέσεις μεταξύ των εμπειριών, των υποκειμενικοτήτων και των επιθυμιών τους. Τα τελευταία χρόνια, αυτοί οι αγώνες και οι συνδέσεις βοήθησαν να μεταφραστούν οι καθημερινές κρίσεις που αντιμετωπίζουν οι φτωχοί σε συνεχείς κρίσεις για τα νεοφιλελεύθερα φυλετικά καπιταλιστικά καθεστώτα. Η δική μου ανάλυση της περιθωριοποίησης ολοκληρώνεται με την εξέταση αυτών των δυναμικών στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ.

Ανασφάλεια και ασφαλειοποίηση

Οι ανασφάλειες των κυρίαρχων τάξεων και των φυλετικών ομάδων έχουν τις ρίζες τους σε μια θεμελιώδη αντίφαση που υπάρχει στην καρδιά του ρατσισμού, του καπιταλισμού και της αποικιοκρατίας: ο πλούτος και η εξουσία παράγονται μέσα από την κυριαρχία, την εκμετάλλευση και τη λεηλασία. Η εργατική τάξη δεν είναι μόνο η πηγή του αστικού πλούτου, αλλά επίσης το φάντασμα που προξενεί τους φόβους των αστών για το έγκλημα, τη βία, την αταξία και την επανάσταση. Και οι αποικιακές και φυλετικές ανησυχίες που παράγονται τη στιγμή της κατάκτησης αναπαράγονται από τις δομές της υποταγής.

Η νεοφιλελευθεροποίηση του φυλετικού καπιταλισμού έχει εντείνει αυτές τις ανησυχίες. Η αυξανόμενη ανισότητα έχει δημιουργήσει απογοήτευση και θυμό μεταξύ των φτωχών των πόλεων και της ολοένα και πιο επισφαλούς εργατικής τάξης. Οι στρατηγικές ζωής και οι αγώνες τους ενάντια στην περιθωριοποίηση έχουν συχνά ως αποτέλεσμα την αποδιοργάνωση και προκαλούν τακτικά πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές κρίσεις ποικίλης έντασης. Καθώς η νεοφιλελεύθερη αυτοκρατορία των ΗΠΑ χάνει την ικανότητα να επιβάλλει τη θέλησή της, το καπιταλιστικό παγκόσμιο σύστημα αντιμετωπίζει μια σημαντική δομική κρίση. Σύμφωνα με τον Immanuel Wallerstein, είναι απίθανο να αναδυθεί μια νέα ηγεμονική δύναμη στο εγγύς μέλλον. Αν και οι κρίσεις δημιουργούν ευκαιρίες για αυτό που η Ναόμι Κλάιν αποκαλεί «καταστροφικό καπιταλισμό», εντείνουν επίσης την απειλή της εξέγερσης και άλλων αμφισβητήσεων της ιδιοκτησίας και της εξουσίας. Απέναντι στις επαναλαμβανόμενες κρίσεις και εξεγέρσεις, οι βαθιά ριζωμένες ανησυχίες των ισχυρών γίνονται πιο έντονες.

Οι φυλετικοποιημένοι φτωχοί βρίσκονται πίσω από τις ανησυχίες των ισχυρών. Αυτές οι ανησυχίες εκφράζονται συχνά μέσω φυλετικοποιημένων λόγων -για το έγκλημα, τη μετανάστευση και την τρομοκρατία- που κατηγορούν τους φτωχούς για την ίδια τους την περιθωριοποίηση ενώ τους στοχοποιούν ως μια απειλή που

πρέπει να περιοριστεί. Μετατρέποντας συμβολικά τους περιθωριοποιημένους σε αιτία της βίας, της αταξίας και της ανασφάλειας, οι φυλετικοποιημένοι λόγοι περί απειλών αναπτύσσονται για να αποκρύψουν τις δομές καταπίεσης και εκμετάλλευσης και για να δικαιολογήσουν τα φυλετικά, αποικιοκρατικά και καπιταλιστικά σχέδια. Σύμφωνα με τον Frantz Fanon, οι αποικιοκράτες αρνούνται τη δική τους βαρβαρότητα προβάλλοντας την επιθυμία για βιασμούς, δολοφονίες και λεηλασίες σε ένα «φοβογόνο αντικείμενο» όπως το μαύρο ανδρικό σώμα. Οι ελίτ διαδίδουν αυτούς τους λόγους για να καλλιεργήσουν τις λαϊκές ανησυχίες και να διοχετεύουν τη δυσαρέσκεια μακριά από τις ίδιες. Ταυτόχρονα, οικονομικά περιθωριοποιημένα τμήματα των φυλετικά κυρίαρχων ομάδων συχνά αρθρώνουν παρόμοιους λόγους για να στηρίξουν τα προνόμιά τους απέναντι στον ανταγωνισμό για θέσεις εργασίας, γη και κύρος. Όπως επισημαίνει ο Stuart Hall, οι «ηθικοί πανικοί» -όπως ο έντονος φόβος για την εγκληματικότητα των μαύρων - είναι συμπτώματα μιας βαθύτερης κρίσης του καπιταλισμού και του κράτους.

Όπως παραστατικά λέει ο J. M. Coetzee, *«Μια και μόνο σκέψη απασχολεί το βυθισμένο μυαλό της Αυτοκρατορίας: πώς να μην τελειώσει, πώς να μην πεθάνει, πώς να παρατείνει την εποχή της»*. Επιδιώκοντας να περιορίσουν την κρίση, οι νεοφιλελεύθεροι κάνουν κήρυγμα υπέρ της σκληρής δουλειάς και της αυτάρκειας· αναπτύσσουν νέες πολιτικές της αγοράς· χρησιμοποιούν μια σειρά από μέτρα εκτόνωσης της πίεσης και προσπαθούν να διαχειριστούν τα αιτήματα μέσω της αναγνώρισης. Αλλά ακόμη κι αυτοί δεν φαίνονται πεπεισμένοι ότι αυτό είναι αρκετό για την αποκατάσταση της ηγεμονίας. Χωρίς άλλες επιλογές, οι ελίτ έχουν στραφεί όλο και περισσότερο στην ασφαλειοποίηση ή, με τα λόγια του Coetzee, στην αμείλικτη και πονηρή καταστολή.

Η ασφαλειοποίηση αναφέρεται στον πολλαπλασιασμό των δυνάμεων, των τεχνολογιών και των στρατηγικών για την παραγωγή ασφάλειας για τους ισχυρούς. Η ασφαλειοποίηση, η επιτήρηση και οι στρατηγικές αντιεξέγερσης είναι αναπόσπαστες πτυχές του φυλετικού καπιταλισμού, της αποικιοκρατίας και της αυτοκρατορίας εδώ και αιώνες. Τα τελευταία τριάντα χρόνια, ωστόσο, έχει γίνει μια άνευ προηγουμένου επέκταση των επενδύσεων στην ασφάλεια: ιδιωτική ασφάλεια και ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες· περιφραγμένες κοινότητες και προάστια· φρούρια· μαζικές απελάσεις και μαζικές φυλακίσεις· τείχη στα σύνορα και οργανώσεις «αγανακτισμένων πολιτών»· ηλεκτρονική επιτήρηση και πόλεμοι με μη επανδρωμένα αεροσκάφη· δραματική αύξηση των σωμάτων της αστυνομίας, των φυλακών, της συνοριοφυλακής, του στρατού και των μυστικών υπηρεσιών. Το τελευταίο σημείο είναι σημαντικό επειδή η μαζική επέκταση των κρατικών δαπανών για την ασφάλεια ήρθε σε μια εποχή επιθετικών περικοπών στις [υπόλοιπες] κρατικές δαπάνες.

Αυτό αποκαλύπτει μια σημαντική σύνδεση μεταξύ της νεοφιλελευθεροποίησης και της ασφαλειοποίησης - το δείχνει επίσης η εμφάνιση πολυεθνικών ιδιωτικών εταιρειών ασφαλείας, ιδιωτικών εργολαβικών εταιρειών παροχής στρατιωτικών υπηρεσιών και πληροφοριών, όπως και η ανάπτυξη ιδιωτικών φορέων

εκμετάλλευσης φυλακών. Πράγματι, οι Wendy Brown, David Theo Goldberg, Mitchell Dean, Jamie Peck, Elizabeth Povinelli και Loïc Wacquant έχουν ασχοληθεί με τη διαπλοκή της νεοφιλελευθεροποίησης και της ασφαλειοποίησης.

Η έρευνά μου υποστηρίζει ότι η ασφαλειοποίηση είναι ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό του νεοφιλελεύθερου απαρτχάιντ. Τα νεοφιλελεύθερα σχέδια ασφάλειας αναδύονται ως απάντηση στις κρίσεις που δημιουργούνται από τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση. Μέσω δικτύων ιδιωτικών και κρατικών δυνάμεων ασφάλειας επιχειρούν να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες των ισχυρών αστυνομεύοντας τους περιθωριοποιημένους. Ως εκ τούτου, οι φυλετικοποιημένοι φτωχοί που δημιουργούνται από τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση γίνονται αντικείμενο λόγων φυλετικοποιημένης απειλής και στόχοι φυλετικοποιημένης αστυνόμευσης. Είναι σημαντικό ότι τα νεοφιλελεύθερα καθεστώτα ασφαλείας συχνά βασίζονται σε ένα χαμηλόμισθο εργατικό δυναμικό που στρατολογείται από τον ίδιο πληθυσμό που βάζουν στο στόχαστρο. Ενώ παρέχουν τη συμβολική δικαιολόγηση της ασφαλειοποίησης, οι φυλετικοποιημένοι φτωχοί παρέχουν και την εργασία από την οποία εξαρτάται η ασφαλειοποίηση. Όμως, το γεγονός ότι εμπιστεύονται την αστυνόμευση των κοινοτήτων στους ίδιους τους περιθωριοποιημένους κατοίκους τους, καταδεικνύει τις εσωτερικές αντιφάσεις αυτών των καθεστώτων. Και η καταφυγή στη βία για τη στήριξη μιας εύθραυστης ηγεμονίας δεν προοιωνίζει κάτι καλό για το μέλλον τους. Αντί να επιλύσει -ή έστω να θέσει επί τάπητος- το ζήτημα των κρίσεων και των αντιφάσεων που παράγουν τις ανασφάλειες των ελίτ, η ασφαλειοποίηση τείνει να εντείνει την περιθωριοποίηση και τα δεινά των φυλετικοποιημένων φτωχών. Καθώς οι αντιφάσεις βαθαίνουν και οι αγώνες επεκτείνονται, οι κρίσεις γίνονται μόνιμες και δομικές. Με τη σειρά τους, οι ισχυροί απαιτούν περισσότερη ασφάλεια και ο φυλετικός καπιταλισμός γίνεται όλο και πιο ασταθής. Η ασφαλειοποίηση και η κρίση, επομένως, κατανοούνται καλύτερα ως αυτοδιαϊωνιζόμενα προϊόντα της νεοφιλελευθεροποίησης του φυλετικού καπιταλισμού. Το δεύτερο μισό αυτού του βιβλίου διερευνά τη δυναμική της νεοφιλελεύθερης ασφαλειοποίησης στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ.

ΜΕΘΟΔΟΙ

Το *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ* βασίζεται σε έναν συνδυασμό πηγών δεδομένων και ερευνητικών μεθόδων: ποιοτικές συνεντεύξεις, εθνογραφικές παρατηρήσεις, αρχειακά έγγραφα και φωτογραφική έρευνα. Η συνολική προσέγγισή μου στην έρευνα και τα ερωτήματα που καθοδηγούν αυτή τη μελέτη στηρίζονται στην πλούσια παράδοση της συγκριτικής ιστορικής κοινωνιολογίας. Με επίκεντρο τον καπιταλισμό, τον ρατσισμό, την αποικιοκρατία και την αυτοκρατορία, το έργο μου συμβάλλει σε αυτό που οι Julia Adams, Elisabeth Clemens και Ann Orlo περιγράφουν ως το «τρίτο κύμα» της ιστορικής κοινωνιολογίας. Η προσέγγισή μου στη συλλογή δεδομένων βασίζεται στις μεθόδους της συγκριτικής αστικής εθνογραφίας. Από το 2001 έως το 2006, πέρασα περισσότερους από τριάντα μήνες διεξάγοντας εθνογραφική και αρχειακή έρευνα στην Παλαιστίνη/Ισραήλ και στη Νότια Αφρική.

Το 2012 και το 2013 ολοκλήρωσα περισσότερες από διακόσιες συνεντεύξεις μέσα σε οκτώ μήνες εθνογραφικής έρευνας, που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δεδομένων που εμφανίζονται σε αυτό το βιβλίο. Ο καινοτόμος συνδυασμός συγκριτικής ιστορικής κοινωνιολογίας και συγκριτικής αστικής εθνογραφίας είναι ένα από τα μοναδικά χαρακτηριστικά αυτού του έργου.

Ταξιδεύω στην Παλαιστίνη/Ισραήλ από το 1996 και στη Νότια Αφρική από το 2002 ως μελετητής και ακτιβιστής. Με την πάροδο του χρόνου ανέπτυξα εκτεταμένα δίκτυα φίλων και συναδέλφων που διευκόλυναν την εθνογραφική μου έρευνα και την έρευνα των συνεντεύξεων. Στη Νότια Αφρική, η έρευνά μου για την περιθωριοποίηση δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την απίστευτη βοήθεια δύο ακούραστων βοηθών στην έρευνα: των Thabo Morasi και Obed Petja. Γεννημένοι και μεγαλωμένοι στην Αλεξάνδρα, παραμένουν στενά αναμειγμένοι στην καθημερινή ζωή και την πολιτική της πόλης. Με την υποστήριξή τους πήρα συνεντεύξεις από κυβερνητικούς αξιωματούχους, εργολάβους, ιδιοκτήτες ακινήτων, εργαζόμενους και ανέργους, ακτιβιστές κοινωνικών κινημάτων και ανθρώπους που ζουν σε αυθαίρετους καταυλισμούς, κατελημμένα εργοστάσια, κυβερνητικά σπίτια, ξενώνες και ιδιωτικές κατοικίες. Στην Παλαιστίνη/Ισραήλ, η έρευνά μου για την περιθωριοποίηση ξεκίνησε από το σπίτι μου και πήγε μακριά μέχρι τον προσφυγικό καταυλισμό Dheisheh στη Βηθλεέμ. Φίλοι και συνάδελφοι σε κάθε παλαιστινιακή πόλη, χωριό και προσφυγικό καταυλισμό στη Βηθλεέμ με βοήθησαν να πάρω συνεντεύξεις από Παλαιστίνιους αξιωματούχους, υπαλλήλους ΜΚΟ, επικεφαλής κοινοτικών οργανώσεων, ακτιβιστές, πρώην πολιτικούς κρατούμενους, αγρότες, εργάτες και άνεργους. Συναντήθηκα επίσης με Ισραηλινούς εποίκους καθώς και με Ισραηλινούς ακτιβιστές κατά της κατοχής και ΜΚΟ.

Προσέγγισα το θέμα της ασφαλειοποίησης από δύο κατευθύνσεις ταυτόχρονα: από πάνω προς τα κάτω και από κάτω προς τα πάνω. Από τα πάνω, διεξήγαγα συνεντεύξεις με ανθρώπους που εμπλέκονται σε καθεστώτα ασφαλείας. Στην Παλαιστίνη/Ισραήλ, μίλησα με νυν και πρώην Ισραηλινούς στρατιωτικούς αξιωματούχους, μέλη του γραφείου του Συντονιστή Ασφαλείας των ΗΠΑ και ένα ευρύ φάσμα αξιωματούχων της ΠΑ. Στη Νότια Αφρική, μίλησα με αξιωματούχους της αστυνομίας, επαγγελματίες ιδιωτικής ασφάλειας, μέλη ενώσεων κατοίκων και ανθρώπους που ζουν σε πλούσιες γειτονιές. Οι συνεντεύξεις αυτές με βοήθησαν να κατανοήσω τη δομή των καθεστώτων ασφαλείας και τους μηχανισμούς συντονισμού. Από τα κάτω, πραγματοποίησα συνεντεύξεις και εθνογραφικές εργασίες με μαύρους Νοτιοαφρικανούς και Παλαιστίνιους που έχουν στοχοποιηθεί από τα καθεστώτα ασφαλείας και έχουν υποστεί συλλήψεις, εκφοβισμό, ξυλοδαρμούς και βασανιστήρια. Οι εμπειρίες τους ρίχνουν φως σε πρακτικές και μορφές βίας που όσοι είναι στην εξουσία δεν ήταν πάντα πρόθυμοι να συζητήσουν. Επιπλέον, μίλησα με τους χαμηλόμισθους εργαζόμενους που απασχολούνται στα κατώτατα κλιμάκια των καθεστώτων ασφαλείας: Παλαιστίνιους υπάλληλους ασφαλείας και μαύρους Νοτιοαφρικανούς φρουρούς ασφαλείας. Αυτές ήταν από τις πιο διδακτικές συνεντεύξεις που διεξήγαγα. Οι εμπειρίες αυτών των

εργαζομένων βοήθησαν να αποσαφηνιστούν οι εντάσεις, οι αντιθέσεις και οι αντιφάσεις στο πλαίσιο των αναδυόμενων καθεστώτων ασφαλείας.

Μαζί με τις συνεντεύξεις και τις εθνογραφικές παρατηρήσεις, συγκέντρωσα ένα αρχείο από κυβερνητικά έγγραφα, άρθρα εφημερίδων, δικαστικές διαδικασίες, δημοσιεύσεις, προσωπικές μαρτυρίες, χάρτες και στατιστικά στοιχεία. Στη Νότια Αφρική, αξιοποίησα σε μεγάλο βαθμό τα Ιστορικά Έγγραφα του Πανεπιστημίου του Witwatersrand, το Αρχείο Ιστορίας της Νότιας Αφρικής και το Αρχείο της Βιβλιοθήκης Sandton. Στην Παλαιστίνη/Ισραήλ χρησιμοποίησα τα ηλεκτρονικά αρχεία του Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Έρευνας της Ιερουσαλήμ (ARIJ). Το ARIJ παρακολουθεί και τεκμηριώνει τις ισραηλινές δραστηριότητες εποίκισμού στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας. Το διαδικτυακό αρχείο περιλαμβάνει εκθέσεις, χάρτες, φωτογραφίες και αναλύσεις των Ισραηλινών εποίκιστικών και στρατιωτικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, συνέλεξα φωτογραφικά δεδομένα για να καταγράψω τα μεταβαλλόμενα τοπία της περιθωριοποίησης και της ασφαλειοποίησης. Χρησιμοποίησα τη φωτογραφική μου μηχανή ως «σημειωματάριο» για να καταγράψω οπτικές σημειώσεις επί του πεδίου. Η φωτογραφική μηχανή προσέλκυε συχνά την προσοχή και οδηγούσε σε ανεπίσημες συζητήσεις και περιηγήσεις στις γειτονιές. Είτε περπατούσα μόνος είτε με άλλους, φωτογράφιζα το τοπίο και συζητούσα τις εικόνες με συνεργάτες μου στο πεδίο. Μέσω αυτής της διαδικασίας, μπόρεσα να συλλέξω εικόνες και να οξύνω την ανάλυσή μου. Αν και οι φωτογραφίες μπορούν να αποκαλύψουν πολλά για το τοπίο της σύγκρουσης, σπάνια παρέχουν ενδείξεις για το πώς δημιουργήθηκε το τοπίο. Η ανάλυσή μου, επομένως, προέρχεται κυρίως από δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω εθνογραφικών παρατηρήσεων και συνεντεύξεων. Παρόλα αυτά, παρουσιάζω εικόνες μαζί με το κείμενο για να ενθαρρύνω την ενεργό ενασχόληση με τα φωτογραφικά στοιχεία που τροφοδοτούν το έργο μου.

Λόγοι δεοντολογικής πρακτικής που σχετίζονται με την εμπιστευτικότητα δεν μου επιτρέπουν να προσδιορίσω τους συνεντευξιαζόμενούς μου με το όνομά τους. Γνωρίζω ότι ορισμένοι άνθρωποι ήλπιζαν ότι θα χρησιμοποιούσα τα ονόματά τους όταν μοιράζονταν τα λόγια και τις ιστορίες τους. Εκτιμώ αυτή την επιθυμία και θέλω να αναγνωρίσω το χρέος μου προς τους ανθρώπους από τους οποίους πήρα συνέντευξη. Αλλά το έντονα συγκρουσιακό πλαίσιο αυτής της έρευνας απαιτεί πρόσθετη προφύλαξη. Ως εκ τούτου, παρέχω περιγραφικούς δείκτες για να βοηθήσω τους αναγνώστες να κατανοήσουν τις θέσεις των υποκειμένων και τις απόψεις των συνεντευξιαζομένων μου χωρίς να αποκαλύπτω τα ονόματά τους ή να εκθέτω την ταυτότητά τους. Για την περαιτέρω προστασία της ταυτότητας των ατόμων, δίνω μόνο τον μήνα και όχι την ημερομηνία των συνεντεύξεων και των σημειώσεών μου.

Ως λευκός, Αμερικανός, άντρας της μεσαίας τάξης που διεξάγει έρευνα για τις συνθήκες φυλετικοποιημένων συγκρούσεων και φτώχειας στον Παγκόσμιο Νότο, παίρνω σοβαρά υπόψη μου τις εντάσεις που δημιουργούνται από τη δική μου

υποκειμενικότητα. Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχω δημιουργήσει εκτεταμένα δίκτυα εμπιστοσύνης και υποστήριξης τόσο στη Νότια Αφρική όσο και σε Παλαιστίνη/Ισραήλ. Ωστόσο, η κοινωνική μου ταυτότητα εξακολουθεί να διαμορφώνει τις σχέσεις μου και την έρευνά μου.

Στην Παλαιστίνη/Ισραήλ, η φυλή, το φύλο και η ιθαγένεια είχαν τον μεγαλύτερο αντίκτυπο στο έργο μου. Η ιδιότητά μου ως λευκός πολίτης των ΗΠΑ μου παρείχε δύο προνόμια που τα στερούνται οι Παλαιστίνιοι και τα οποία διευκόλυναν την ικανότητά μου να διεξάγω έρευνα: ασυλία από τη σωματική βία της κατοχής και την ελευθερία να μετακινούμαι μέσα από τα σημεία ελέγχου. Η λευκότητα και η αμερικανική υπηκοότητα διευκόλυναν επίσης τις συναντήσεις μου με Αμερικανούς και Ισραηλινούς αξιωματούχους, οι οποίοι μου παρείχαν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την ασφαλειοποίηση. Οι Ισραηλινοί από τους οποίους πήρα συνέντευξη και τους οποίους συνάντησα ανεπίσημα ήταν σε μεγάλο βαθμό ανοιχτοί στο έργο μου και πρόθυμοι να μοιραστούν τις ιδέες και τις εμπειρίες τους. Παρόλα αυτά, το γεγονός ότι μιλάω αραβικά αλλά όχι εβραϊκά και ότι ζούσα ανάμεσα σε Παλαιστίνιους και όχι με Εβραίους Ισραηλινούς, δημιούργησε εμπόδια στα μάτια ορισμένων Ισραηλινών αξιωματούχων. Η σημασία του φύλου στις κοινωνικές σχέσεις των Παλαιστινίων διευκόλυνε την πρόσβασή μου σε Παλαιστίνιους άνδρες, αλλά περιόριζε τις επαφές μου με Παλαιστίνιες γυναίκες. Κατά συνέπεια, οι περισσότεροι Παλαιστίνιοι από τους οποίους πήρα συνέντευξη είναι άνδρες.

Στη Νότια Αφρική, η φυλή, η τάξη και το φύλο διαμόρφωσαν βαθιά την έρευνά μου. Η λευκότητα και τα ταξικά προνόμια με διαφοροποιούσαν από τους ανθρώπους στην Αλεξάνδρα με τους οποίους συνεργάστηκα πιο στενά. Αλλά η αρρενωπότητα διευκόλυνε την έρευνά μου μειώνοντας τις ανησυχίες για την καθημερινή βία στην πόλη. Και επειδή δεν μιλάω καμία αφρικανική γλώσσα, η έρευνά μου ήταν δυνατή μόνο επειδή πολλοί μαύροι Νοτιοαφρικανοί έχουν εξαιρετική γνώση της αγγλικής γλώσσας, της Αφρικάανς, και πολλών αφρικανικών γλωσσών. Η φυλή και η τάξη διαμόρφωσαν επίσης τις σχέσεις μου με τους λευκούς Νοτιοαφρικανούς και τη νέα μαύρη ελίτ. Χωρίς εξαίρεση, οι λευκοί Νοτιοαφρικανοί με υποδέχτηκαν στα σπίτια τους, στα γραφεία και τις συναντήσεις τους. Κάποιοι εκφράσαν τις φυλετικές τους προκαταλήψεις, κάποιοι μπόρεσαν να επιτελέσουν [την απαιτούμενη] πολιτική ορθότητα και κάποιοι επέδειξαν τη δέσμευσή τους στον αντιρατσισμό. Αυτή η πρόσβαση ήταν ζωτικής σημασίας για την έρευνά μου σχετικά με τις ενώσεις κατοίκων και τη βιομηχανία ιδιωτικής ασφάλειας.

Προς το τέλος της εργασίας μου, διεξήγαγα μια σειρά από σεμινάρια [workshops] στην Παλαιστίνη/Ισραήλ και τη Νότια Αφρική για να μοιραστώ τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της έρευνάς μου. Μέσω αυτών των συναντήσεων -σε εκκλησίες, σχολεία και κοινοτικές αίθουσες- Παλαιστίνιοι, Ισραηλινοί και Νοτιοαφρικανοί έθεσαν ερωτήματα και συζήτησαν τις συνδέσεις και τους δεσμούς μεταξύ των αγώνων τους. Πάντα με τη διευκόλυνση μιας τοπικής οργάνωσης, αυτά τα σεμινάρια ήταν ένας τρόπος με τον οποίο προσπάθησα να διασφαλίσω ότι η έρευνά

μου δεν αφορούσε απλώς την άντληση πληροφοριών, αλλά και την ανταλλαγή πληροφοριών και την κυκλοφορία της γνώσης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Το *Νεοφιλελεύθερο Απαρτχάιντ* διερευνά τη νεοφιλελευθεροποίηση και την (απο)αποικιοποίηση στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ τα τελευταία είκοσι χρόνια μέσα από μια συγκριτική μελέτη της περιθωριοποίησης και της ασφαλειοποίησης στις μητροπολιτικές περιοχές του Γιοχάνεσμπουργκ και της Ιερουσαλήμ. Πιο συγκεκριμένα, το γεωγραφικό επίκεντρο της εθνογραφικής μου έρευνας είναι το βόρειο τμήμα του Γιοχάνεσμπουργκ γύρω από την Αλεξάνδρα και την Sandton και η νότια περιοχή της Ιερουσαλήμ με επίκεντρο τη Βηθλεέμ.

Ξεκινάω σκιαγραφώντας τις ιστορίες της εποικιστικής αποικιοκρατίας και του φυλετικού καπιταλισμού στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ και παρέχοντας μια επισκόπηση των πολιτικο-οικονομικών μεταβατικών καθεστώτων από τη δεκαετία του 1990 και μετά (πρώτο κεφάλαιο). Αν και η Νότια Αφρική αποαποικιοποιήθηκε εν μέρει και το Ισραήλ παραμένει ένα κράτος εποικιστικής αποικιοκρατίας, και τα δύο μεταβατικά καθεστώτα περιελάμβαναν τη νεοφιλελευθεροποίηση των φυλετικών φορντιστικών οικονομιών. Το κεφάλαιο καταλήγει σχολιάζοντας τις επιπτώσεις της νεοφιλελευθεροποίησης και της (απο)αποικιοποίησης στις μητροπολιτικές περιοχές του Γιοχάνεσμπουργκ και της Ιερουσαλήμ. Με αυτόν τον τρόπο, εισάγει τις περιοχές Αλεξάνδρα/Sandton και Βηθλεέμ τοποθετώντας τις στο ευρύτερο περιφερειακό και εθνικό τους πλαίσιο.

Στη συνέχεια, το βιβλίο διερευνά τα αίτια και τις συνέπειες της *περιθωριοποίησης* στην Αλεξάνδρα (δεύτερο κεφάλαιο) και τη Βηθλεέμ (τρίτο κεφάλαιο) με έμφαση σε τρία θέματα. Κάθε κεφάλαιο ξεκινά με την ανάλυση της παραγωγής της φυλετικοποιημένης φτώχειας και τις δημιουργικές στρατηγικές ζωής που ακολουθούν οι φτωχοί της πόλης. Ενώ η Αλεξάνδρα μετατράπηκε σε μια ζώνη έντονου/συγκεντρωμένου αποκλεισμού για τους αναλώσιμους μαύρους φτωχούς, οι παλαιστινιακές περιφράξεις στη Βηθλεέμ έχουν μετατραπεί σε τόπους έντονης/συγκεντρωμένης ανισότητας όπου οι παλαιστινιακές ελίτ ζουν δίπλα-δίπλα με τους φτωχούς.

Στη συνέχεια, τα κεφάλαια αναλύουν τις πολιτικές εκτόνωσης της πίεσης που αναπτύσσονται για τον περιορισμό των κρίσεων που δημιουργούνται από την περιθωριοποίηση. Το κράτος του Ισραήλ και η Παλαιστινιακή Αρχή χρησιμοποιούν την απασχόληση για να διαχειριστούν τη λαϊκή οργή, ενώ η κυβέρνηση της Νότιας Αφρικής εισήγαγε ένα εμβληματικό «αναπτυξιακό» σχέδιο για την αναβάθμιση της πόλης της Alexandra. Όμως η άρθρωση αυτού του μετα-αποικιακού σχεδίου με τις νεοφιλελεύθερες δεσμεύσεις στην ατομική ιδιοκτησία και την αγορά υπονόμωσε τον αντίκτυπό του με τρόπους που αποκαλύπτουν τα όρια της αποαποικιοποίησης στη Νότια Αφρική. Στην Παλαιστίνη/Ισραήλ, η σύνδεση της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης με ένα σχέδιο εποικιστικής αποικιοκρατίας έχει δημιουργήσει μια ιδιαίτερη μορφή «νεοφιλελεύθερης αποικιοποίησης» στα χωριά δυτικά της

Βηθλεέμ. Ενώ καταδεικνύουν την πολιτική φύση της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης, τα κεφάλαια αυτά τονίζουν τα όρια της αποαποικιοποίησης στη Νότια Αφρική και τη συνέχιση της αποικιοποίησης στην Παλαιστίνη/Ισραήλ.

Τα κεφάλαια αυτά ολοκληρώνονται με τον σχολιασμό της αντίστασης στην περιθωριοποίηση. Υποστηρίζω ότι οι αγώνες των φτωχών των πόλεων στη Νότια Αφρική και την Παλαιστίνη/Ισραήλ έχουν δημιουργήσει κρίσεις στα νεοφιλελεύθερα φυλετικά καπιταλιστικά καθεστώτα. Αυτό προσφέρει μια σημαντική σύνδεση με το δεύτερο μισό του βιβλίου, όπου αναλύω τα νεοφιλελεύθερα δίκτυα ασφαλείας που έχουν δημιουργηθεί για την αστυνόμευση αυτών των κρίσεων.

Η ανάλυσή μου για την *ασφαλειοποίηση* στις πλούσιες γειτονιές γύρω από το Sandton (τέταρτο κεφάλαιο) και στη Δυτική Όχθη (πέμπτο κεφάλαιο) επικεντρώνεται επίσης σε τρία θέματα. Πρώτον, τα κεφάλαια αναδεικνύουν την ανάδυση νέων δικτύων ασφαλείας σε κάθε τοποθεσία. Στο Γιοχάνεσμπουργκ, τα δίκτυα αυτά καθορίζονται κυρίως από την ιδιωτικοποίηση. Οι ιδιωτικές εταιρείες ασφαλείας και οι ενώσεις κατοίκων συνεργάζονται για να αναπτύξουν προηγμένες στρατηγικές ρύθμισης του αστικού χώρου σε κλίμακα γειτονιάς. Στη Δυτική Όχθη, η ασφαλειοποίηση περιλαμβάνει ένα αυτοκρατορικό [imperial] δίκτυο συντονισμένων κρατικών δυνάμεων ασφαλείας από το Ισραήλ, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ιορδανία, και την Παλαιστινιακή Αρχή. Συνεργαζόμενες μεταξύ τους, οι δυνάμεις αυτές αστυνομεύουν τους Παλαιστίνιους στη Δυτική Όχθη.

Στη συνέχεια, τα κεφάλαια διερευνούν τις στρατηγικές φυλετικοποιημένης αστυνόμευσης που αναπτύσσονται από αυτά τα δίκτυα. Στη Νότια Αφρική, μια πρωτοποριακή μορφή «προληπτικής ασφάλειας» χρησιμοποιεί τη φυλετική εγκληματολογική σκιαγράφηση και τη βία για να ρυθμίσει την παρουσία νέων μαύρων ανδρών στις πλούσιες γειτονιές. Στη Δυτική Όχθη, οι δυνάμεις ασφαλείας μοιράζονται τις πληροφορίες και συντονίζουν τις συλλήψεις, την ηθική αστυνόμευση και άλλες τακτικές κατά των φτωχών Παλαιστινίων. Οι φυλετικοποιημένοι λόγοι του «μαύρου εγκλήματος» και της «Παλαιστινιακής/Αραβικής/Μουσουλμανικής τρομοκρατίας» επιτρέπουν την επέκταση των επιχειρήσεων ασφαλείας, παρέχουν έναν μηχανισμό για την αστυνόμευση της κρίσης και καταδεικνύουν τη συμβολική αξία των πλεοναζόντων πληθυσμών για τα φυλετικά καπιταλιστικά σχέδια. Ο κεντρικός ρόλος της φυλής σε αυτές τις στρατηγικές αστυνόμευσης αναδεικνύει ένα ακόμα σημαντικό όριο της αποαποικιοποίησης στη Νότια Αφρική, καθώς και τη συνέχιση των αποικιοκρατικών σχέσεων στην Παλαιστίνη/Ισραήλ.

Τα κεφάλαια ολοκληρώνονται με τη διερεύνηση της καθημερινής ζωής των χαμηλόμισθων εργατ(ρι)ών που καλύπτουν τις κατώτερες βαθμίδες της βιομηχανίας ασφαλείας. Ιδιωτικές εταιρείες ασφαλείας παρέχουν μια από τις κύριες πηγές χαμηλόμισθης εργασίας για τους μαύρους άνδρες της Νότιας Αφρικής, και οι δυνάμεις ασφαλείας της ΠΑ είναι από τις λίγες διαθέσιμες επιλογές

απασχόλησης για τους Παλαιστίνιους άνδρες στη Δυτική Όχθη. Αλλά με τους χαμηλούς μισθούς και τις επικίνδυνες συνθήκες εργασίας, το εργατικό δυναμικό δεν είναι ικανοποιημένο. Ούτε διαφεύγει από τους εργαζόμενους ότι καλούνται να προστατεύσουν τους πλούσιους και ισχυρούς στοχοποιώντας τις δικές τους κοινότητες. Το ζήτημα της φυλετικοποιημένης εργασίας, επομένως, είναι μία από τις σημαντικότερες πηγές αστάθειας για τα αναδυόμενα καθεστώτα ασφαλείας. Στο τέλος, αμφισβητώ τη βιωσιμότητα των προσπαθειών για τη σταθεροποίηση των εύθραυστων φυλετικών καπιταλιστικών καθεστώτων μέσω της ασφαλειοποίησης.

Στο συμπέρασμα, παρουσιάζω την προβληματική του βιβλίου στο σύνολο της. Αρχίζω συζητώντας τον διεθνή νομικό ορισμό του απαρτχάιντ, ο οποίος ισχύει για το Ισραήλ αλλά όχι για τη Νότια Αφρική μετά το 1994. Αντί να ορίζω το απαρτχάιντ ως πολιτική μορφή φυλετικής κυριαρχίας, προτείνω έναν πολιτικο-οικονομικό ορισμό που συνδυάζει την ανάλυση της φυλετικής κυριαρχίας και του φυλετικού καπιταλισμού. Βασιζόμενος σε αυτό το πλαίσιο, υποστηρίζω ότι τα μεταβατικά καθεστώτα των τελευταίων είκοσι ετών έχουν δημιουργήσει νεοφιλελεύθερα καθεστώτα απαρτχάιντ τόσο στη Νότια Αφρική όσο και στην Παλαιστίνη/Ισραήλ. Περιγράφοντας τα βασικά χαρακτηριστικά του νεοφιλελεύθερου απαρτχάιντ, καταλήγω υποστηρίζοντας ότι η έννοια αυτή αποτυπώνει τη σχέση μεταξύ ανισότητας, περιθωριοποίησης, ασφαλειοποίησης και κρίσης σε μεγάλο μέρος του κόσμου σήμερα.